

Madártávlat

Madártani és természetvédelmi folyóirat

2014
tavasz

40 éves
a Magyar Madártani
és Természetvédelmi
Egyesület

Madártávlat

20 évfolyam – több mint 4000 oldal – 600 000 példány

A Madártávlat 2014-es évfolyamának tavaszi lapszámában kiemelten az MME 40. évének eredményeivel foglalkozunk, és minthogy egyetlen lapszamba nem lehet besűríteni az egyesület szerteágazó tevékenységéről szóló minden fontos anyagot, így a jubileumi visszaemlékezéseket, a fajvédelmi programok és a szakosztályok bemutatását a nyári lapszámában is folytatjuk.

KIADJA

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

(MME) közhasznú társadalmi szervezet

„A madárbarát Magyarorszáért!”

1121 Budapest, Költő utca 21.

Tel.: (06-1) 275-6247 • Fax: (06-1) 275-6267 • www.mme.hu

FŐSZERKESZTŐ

Ujhelyi Péter

MUNKATÁRSÁK

Ács László • MME Bolt

Bajor Zoltán • gyakorlati madárvédelem

Bodnár Katalin • társadalmi kapcsolatok

Drexler Szilárd • természetvédelem

Hadarics Tibor • faunisztika

Halpern Bálint • kételtű- és hullóvédelem

Horváth Márton • ragadozómadár-védelem

Karcza Zsolt • Madárgyűrűzési Központ

Kincses László • környezeti nevelés

Lendvai Csaba • helyi csoportok

Nagy Dénes • területvédelem

Nagy Károly • Monitoring Központ

Orbán Zoltán • Madárbarát kert

Schmidt Emese • Csipogó

Skrionya Barbara • MME-hírek

TUDOMÁNYOS TANÁCSADÓK

Aradi Csaba (Hortobágyi Nemzeti Park, ny. ig.)

Csányi Vilmos (akadémikus, ELTE Etológiai Tanszék, ny. tszvez.)

Csorba Gábor (Magyar Természettudományi Múzeum Állattára)

Csörgő Tibor (ELTE TTK, Biológiai Intézet)

Fekete Gábor (akadémikus, MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet)

Kordos László (Nyugat-Magyarországi Egyetem)

Láng István (akadémikus, kutatóprofesszor)

Molnár V. Attila (Debreceni Egyetem, Növénytan Tanszék)

Papp László (Magyar Természettudományi Múzeum Állattára)

Somogyi Péter (akadémikus, Anatomical Neuropharmacology Unit, University of Oxford)

FOTOGRAFIAI TANÁCSADÓK

J. Artyuhin • Berta Béla • Forrágy Csaba

Imre Tamás • Kalotás Zsolt • Kármán Balázs •

Lóki Csaba • Máté Bence • Nehéz László •

Novák László • Streit Béla • Suhayda László •

Vizúr János

GRAFIKUSOK

Kókay Szabolcs • Matyikó Tibor • Zsoltos Márton

TÖRDELÉS, NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS

Netraw Kft.

SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR

Bányai Lászlóné

TERJESZTÉS

Harangi István

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ

Schmidt Egon

FELELŐS KIADÓ

Halmos Gergő MME ügyvezető igazgató

NYOMTATÁS ÉS KÖTÉS

Korrekt Nyomdaipari Kft.

FELELŐS VEZETŐ

Barkó Imre ügyvezető igazgató

ISSN 1217-7156

TÁMOGATÓNK

A címlapon: Tűzok (Motkó Béla felvétele)

www.madartavlat.hu

Múlt és jelen

Ha néha kilátogatok az állatkertbe és elmegyek a Barlang Mozi előtt, mindig eszembe jut az a nap, amikor egyesületünk ott megszületett. Sokan már a meghirdetett időpont előtt ott voltunk, és kis csoportokban sétálgatva a kertben, a leendő egyesületről beszélgettünk.

A jövőről azonban akkor még legfeljebb halvány elképzelésünk lehetett. Később azonban a zsúfolt moziteremben elhangzottak hatására már valamennyiünk számára világossá vált, hogy a megalakuló új egyesület elsődleges és legfőbb célja csakis a madárvédelem lehet. Mindenkit lelkesedéssel töltöttek el a szövegbe került tervek, elképzelések, alig vártuk, hogy tehessünk valamit, dolgozhassunk. De azért ha valaki akkor feltárja előttünk a sok sikeres programmal teli jövőt, első hallásra talán el sem hittük volna.

Messze vezetne felsorolni az elmúlt negyven év sikereit, eredményeit, ezért csupán néhányat emelek ki a sok közül. A megalakulásunk idején még kipusztulással fenyegetett kerecsensólyom állománya elsősorban a fészekörzéseknél köszönhetően gyors növekedésnek indult, és a párok száma ma már a háromszáz felé közelít. De jelen-tősen erősödött a parlagi sas állománya, és lassan – de biztosan – emelkedik címermadarunk, a tűzok példányszáma is. Egyesületünk azonban nem állt meg a madaraknál, egy idő után elkezdett más állatcsoportok veszélyeztetett fajaival is foglalkozni. Elég itt talán a békavédelemre utalni, amikor a petézni induló állatokat segítik át önkéntes fiatalok az úton, vagy arra a tenyésztelőre, ahonnan azok a fiatal rákosi viperák kerülnek szabadon, amelyek a már-már eltűnt faj biztos jövőjét jelentik. Fentiek mellett rendkívül fontos a madárvédelem eszméjének minél széleskörűbb terjesztése, népszerűsítése. Tagjaink ma már ott vannak a tudományos intézetekben, nemzeti parkokban, oktatási intézményekben, mindenütt, ahonnan céljainkat segíthetik. Tagjaink ismeretterjesztő előadásokat tartanak iskolákban, táborokat szerveznek fiatalok részére, szerepelünk a rádióban és évről évre többen csatlakoznak a Madárbarát kert programhoz. A madárvédelem ügye kezd országos méretű mozgalommá válni. Fontos a pártoló személyek támogatása. Azoké az embereké, akik nem tagjaink, de szeretik a madarakat, hallottak programjainkról és szeretnének a maguk lehetőségei szerint segíteni. Számomra ezt jelzi például a közparkokban, a téli időszakban megjelenő egyre több madáretető is. Oldalukon kilyukasztott egyszerű flakonok ezek, de mögöttük minden esetben egy-egy madarakat szerető ember vagy család áll. Csak így, a szakemberek és madárbarátok minél szélesebb körű összefogása akadályozhatja meg, hogy bekövetkezzen a vészjóslóan és egyre sűrűbben emlegetett néma tavasz.

Schmidt Egon

Madarászat és a Szegedi Biológiai Központ

Tudomány történet

© Lóki Csaba felvétele

A MAGYAR MADÁRTANI és Természetvédelmi Egyesület megalakulása 40. évfordulója alkalmából egy érdekes epizódot szeretnék megosztani Tagtársainkkal, amely bemutatja, hogy milyen szokatlan kapcsolatok is lehetnek a madarak és a kutatópolitika között, és egyúttal elmondja, hogy én miként lettem az ország egyik ismert amatőr ornitológusa, aki hobbi szinten kapcsolódott a profi ornitológusokhoz.

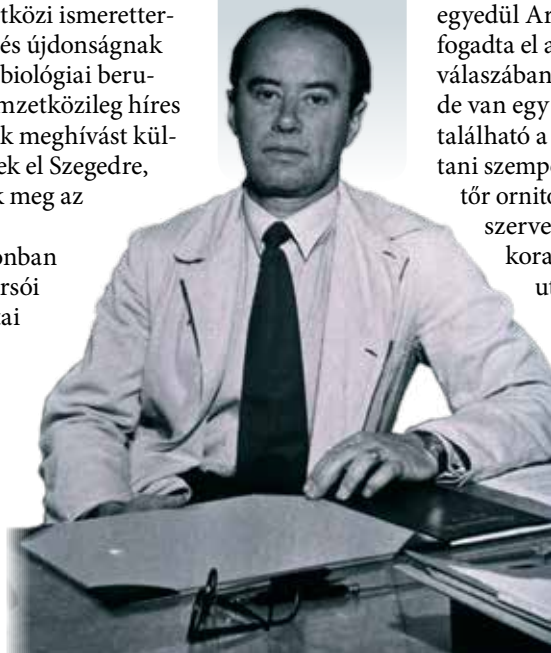
Ez a történet a múlt század hatvanas éveiben kezdődött. Akkor én a Magyar Tudományos Akadémia biológus szaktitkára voltam. Részt vettem Straub F. Brunó akadémikus szervezőmunkájában, hogy létrehozzuk a Szegedi Biológiai Központot, amely sok mindennel foglalkozik majd, de madarakkal nem. Az új beruházás (nevezzük SzBK-nak) előkészítése határidőre elkészült. Az ünnepélyes kapavágást 1968. április 2-án tartották.

Két szakaszban épült a létesítmény: az első szakaszt 1971. április 2-án adták át, a teljes létesítményt 1973. október 13-án.

Erdey-Grúz Tibor, az Akadémia elnöke már a hatvanas évek végén úgy ítélte meg, hogy ideje megkezdeni a nemzetközi ismeretterjesztést az épülő és újdonságnak számító magyar biológiai beruházásnál. Tíz nemzetközileg híres külföldi tudósra meghívást küldött, hogy jöjjenek el Szegedre, és ismerkedjenek meg az elképzelésekkel.

A politika azonban közbeszólt. A Varsói Szerződés csapatai – Románia kivételével – 1968 augusztusában megszállták Csehszlovákiát. A magyar csapatok a mai Szlovákia területén

Arne Tiselius (1902–1971), Nobel-díjas svéd tudós

maradtak. Fegyveres konfliktusba nem keveredtek.

A nyugati hatalmak retorzióként bojkottot hirdettek a megszálló országokkal való kapcsolattartásban. Ennek hatása volt, hogy a meghívott tíz neves kutató közül egyedül Arne Tiselius svéd tudós fogadta el a meghívást. Pozitív válaszában benne volt, hogy eljön, de van egy kérése: Szeged mellett található a Fehér-tó, amely madártani szempontból híres hely. Ő amatőr ornitológus, ezért kéri, hogy szervezzenek részére egy kora reggeli madárszemle-utat a tóra.

Elnökünk, Erdey-Grúz Tibor engem bízott meg a teendővel. A parancsot megkaptam. A szakemberekhez az első kérdésem az volt, hogy a legjobb profi ornitológusaink közül ki az, aki angolul is beszél.

Pillanatkép 1975-ből, a Kisoroszi Táborból. A képen Roman Holynski gyűrűz, a pad végénél Moskát Csaba; az álló személyek: Kállay György, Láng István, Szentendrey Géza, Keve András és Träger János

© MME Archivum

A válasz egyértelmű: a megfelelő személy Keve András, aki vállalta a felkérést és a helyiekkel a konkrét szervezést. Mindenki segíteni akart. Kaptunk ladikot, tapasztalt evezőssel. A szálloda nagy és gazdag reggeli csomagot állított össze.

A történelmi jelentőségű útra 1969. március 27-én kora reggel került sor. Elkísért minket Beretz Péter igazgató-főorvos (MÁV), műkedvelő ornitológus, és Urbán Sándor is a helyi madarász csoport képviselőjében. Az idő nem volt ideális. Eső vagy viharos szél ugyan nem zavart, de hűvös volt. Sok és szép madarat láttunk. Végezetül a parton jött a reggeli: finom szendvicsek és cseresznyepálinka. A harmadik stapedli után úgy éreztem, hogy kellemes szórakozás ez a madárfigyelés. Arra gondoltam, lehet, hogy néhány év múlva én is bekapcsolodom ebbe a szórakozásba...

A Tiselius-látogatás nemzetközi hírré vált. Nem csoda, mert a Nobel-díjas Tiselius, aki a kémiai Nobel-díj bizottság elnöke is, tényleg nagyteljesítményű és híres ember hírében állt. Az ő látogatása azt is sugallta, hogy legyen vége az elszigetelésnek, a nemzetközi bojkottnak. Így is történt. A Szegedi Biológiai Központ előtt is kitarultak a politikai okok miatt bezárt kapuk.

A Madártani Intézet egykori két igazgatója: Keve András és Csörgő Titusz

© MME Archivum

Ezek után összefoglalom, hogy én hogyan és mikor kerültem közelebbi kapcsolatba az amatőr ornitológusokkal. Volt egy ötletem, hogy hobbi nélkül nem élet az élet. Kettő választottam ki: a bélyegyűjtést és a madárfigyelést. Apámtól örö-

költem egy szerény bélyegalbumot, a madárfigyelést az élet hozta magával.

Egy évvel később úgy éreztem, hogy eljött a madarak ideje. Felkértem Keve András, hogy legyen a szakmai kísérőm, amit szívesen vállalt. A neves madártudós 1984. április 20-án hunyt el. Amíg aktív volt, 58 közös kiránduláson vettünk részt. Ezek Magyarországon voltak, egy kivétellel (Ausztria). Utódjául Bankovics Attilát kértem fel. Vele több trópusi országban is jártunk, főleg Dél-Amerikában és Kelet-Afrikában. Így a látott fajok listája szépen gyarapodott.

A Földön mintegy 9900 madárfaj él. Ezek közül én összesen 1500 fajt láttam eddig, és ezt Keve Andrásnak és Bankovics Attilának köszönhetem.

Végezetül visszaugrom a Szegedi Biológiai Központ. Az ott dolgozók valószínűleg nem tudják, hogy a Szeged melletti Fehér-tó madarainak is köszönhető, hogy a csehszlovákiai katonai részvétel miatti bojkott időtartama lerövidült a magyar kutatók előtt.

Köszönet mindenkinek, aki ezt elősegítette!

Láng István

Az MME megalakítása

Egyesületi élet

© Kincses László felvétele

40 ÉVVEL EZELŐTT az volt a „szokás”, hogy 11 ember alakíthatott egyesületet, ha jóváhagyja azt az a kormányzati illetékes, aki vállalja értük a garanciát. Annak idején sokat konzultáltunk délutánonként a Költő utcában dolgozó ornitológus kollégákkal. Tizenhárom aláírás összegyűlt a kérvényen, hogy létrejöjjön az egyesület, amire ráírtam, hogy jóváhagyom, és továbbítottam a belügyminiszternek. Kis idővel később jelentkezett nálam egy százados, hogy a körülményekről érdeklődjön.

– Honnan vette a bátorságot ehhez a naivitáshoz? – kérdezte tőlem.

– Miért kéne ehhez bátorság?

– Hát mert vannak veszélyforrások... Ha megalakul ez az egyesület, például nem fognak ezek a madarászok titkos térképeket külföldre juttatni?

– Nem hiszem, mert nincs nekik. A NATO amúgy pontosabban tudja nélkülük is, hogy hol és mennyi tank

állomásozik. A monarchiában meg amúgy is közös hadsereg volt, a régi katonai térképek ugyanis megvannak a határokon túl.

– És nem fognak ezek a madarászok tömegesen disszidálni?

**Rakoncay Zoltán az MME 40. jubileumára rendezett ülésen az MTA Székházában
Lent: Az MME alapító tagjai (1974)**

– Ha a madarászok külföldre mennek, akkor azért teszik majd, mert ottani madarakat szeretnének látni.

– És rendszerellenes tüntetésre nem kell számítani?

© MME Archivum

– Dehogy! Lehet, hogy egymás között szidják a rendszert, de nem mint madarászok, hanem mint magánemberek.

– Szóval teljes mértékig kiáll értük?

– Nézze, nekem Budapest legszébb helyén van az irodám. Látom onnan az egész világot. Nem kényeztetnek el, de van jó fizetésem, nem kockáztatnám a pozíciómat.

Meggyőződött tehát a százados, hogy jó szándékúak vagyunk. Mondta, hogy az anyag, amit összeállítottunk, biztató, de jogilag teljesen használhatatlan. Egy jogi végzettségű minisztériumi ismerősünk segítségével átdolgoztattuk az alapításhoz szükséges szakanyagot, amit végül mindenki elfogadott. Ezután alakulhatott meg – 40 évvel ezelőtt – a Magyar Madártani Egyesület.

Az MME 30 éves jubileumán odajött hozzám egy újságíró, és egy kérdést tett fel nekem.

– Igaz-e, hogy Ön háromszor ment nyugdíjba, négyszer kapott kitiüntetést és hatszor búcsúztatták?

– Igen, de azt is hozzátartozik, hogy tizenhatszor költöztem feleslegesen, egyik folyosóról a másikra, egyik szobából a másikba. A Költő utcában is legalább négyszer költöztem egy házban belül.

Az egyik költözés során, a selej-

© MME Archivum

Rakoncay Zoltán az MME alakuló ülésén (1974) a Fővárosi Állat- és Növénykertben

tezésre összekészített anyagok átnézése közben lettem olyan anyagokra, amelyeket fontosnak, megőrzésre méltónak éreztem. Az egyik, az 1939-es természetvédelmi törzskönyv volt, amit a Költő utcában a könyvtárban helyeztetünk el. Ráleltem két portréra is, Herman Ottó és feleségének beke-retezett képére. Gondoltam, hogy ezek a Madártani Intézet anyagából származhattak, így szerettem volna visszajuttatni az Intézet munkatársainak. Amikor telefonon elkezdtem keresni az illetékeseket, hosszas nyomozás után kiderült, hogy az Intézet valójában már nem létezett. Ahogy a telefonban egy kedves hölgy mondta, az egykori Madártani Intézet úgy szűnt meg, mint az Osztrák-Magyar

Monarchia. Senki nem mondta ki, hogy megszűnteti, de szétesett.

Az MME megalakulásának 40. évfordulója alkalmából az Egyesületnek adom át megőrzésre ezt a két portrét, hiszen ez a szervezet vált a Madártani Intézet örökösévé.

Rakoncay Zoltán

Rakoncay Zoltán előadása, amely az MME 40. jubileuma alkalmából, 2014. január 6-án az MTA Székházában rendezett ünnepi ülésen hangzott el, filmfelvételen megtekinthető a világhálón, a Kamerával a Madarakért elnevezésű oldalon, az alábbi címen: <http://www.ustream.tv/recorded/42468036>

Herman Ottó portréja a Madártani Intézetből

© Orbán Zoltán felvétele

Herman Ottóra emlékezünk

Egykor
és ma

© Orbán Zoltán felvétele

Festetics Antal
az MME
40. jubileumára
rendezett
ülésein az MTA
Székházában

DÉN NEMCSAK Madártani Egyesületünk 40 éves sikertörténetét ünnepeljük – Herman Ottó halálának 100-ik évfordulójára is emlékezünk. Hiszen az általa annak idején létrehozott Madártani Intézet szellemi örököse és „személyzeti” utódja a mi jelenkori egyesületünk.

Herman Ottó, a magyar nyelv egyik legnagyobb gényusa, a szépségi száz Karl Herrmann és Franziska Gantzstück gyermekeként, 1835-ben, Karl-Otto Herrmann néven, szintiszta németként, Breznón, Szlovákia kellős közepén született, és 7 éves koráig egy szót sem tudott magyarul. Véleményem szerint, hogy valaki magyar-e vagy nem, az nem a genetika, hanem az ökológia kérdése, amelyhez a kulturális környezet ugyanúgy hozzátartozik, mint a természetföldrajzi létér. Nem az úgynevezett „fajmagyar” család-fa, hanem a személy egyéni döntése, nemzeti hitvallása a mérvadó.

Erre kiváló példa Herman Ottó, vagy gondoljunk csak a szlovák Maria Hruz és Stefan Petrovic házasságából született Alexander Petrovic-ra, aki csak 19 éves korában magyarosította nevét Petőfi Sándorra, és akit a legnagyobb magyarként tisztel az egész világ.

Herman Ottó 13 éves korában, az 1848-as forradalom hatására, német nevéből elhagyta a kettőzött mássalhangzókat, hogy magyarosabbá tegye. Később pedig elhittette kortársaival, hogy nem is az Alacsony-Tátrában, hanem a Bükkben, Alsóháromban született, ahová valójában csak 12 éves korában költözött családjával. Nagy szegénységük folytán 19 évesen géplakatos lesz Bécsben. Reggeltől estig görnyedezve dolgozik. Ünnepeken beengedik a bécsi Természettudományi Múzeumba, ahol mint autodidakta, tovább képezi magát. Estéknél mécsvilágnál illusztrálja – kiváló rajz tehetséggel – az osztrák rovarászok munkáit.

A kedélyes bécsiek szeretik, egy osztrák család befogadja Herman Ottót magához. Aztán haszontalan 5 évig katonáskodnia kell Dalmáciában, de így legalább megismeri az Adria élővilágát. Később viszont önként beáll olasz szabadságharcosok közé az osztrák császáriak ellen, majd végül a lengyelek sorában küzd az orosz cár önkényuralma ellen. De előbb még Kőszegre kerül, ahol fényképészként piaci bódében keresi kenyerét. Első, kis fizetésű állását, zoológus-konzervátorként, az Erdélyi Múzeumban nyeri el.

Itt, a Mezőségeen kezdi a madárvonulást kutatni, és a nagyszabású, pókokról szóló monográfiáján dolgozik. Szüksős keresetét újságrással pótolja ellenzéki lapokban, és színházi rovatokat is vezet, nagy szereleme Jászai Mari, a Kolozsvári Színház híres primadonnája hatására.

Megélni azonban így sem tud, ezért elhagyja Erdélyt, mint egy ágrólszakadt üldözött, aki nem hajlandó kegyelemkenyeren élni.

Herman Ottó, gyerekkora óta, télen-nyáron járja az erdőket, mezőket. Mikor szülei eldugják csizmáját, hogy ne mehessen ki a fagyba, meztláb szökik ki, középfülgyulladását kap, és ettől kezdve nagyot-halló. Süketsége folytán bizalmatlan, agresszív és végül baleset áldozata lesz. 1914-ben a pesti Múzeum körüton egy szekér elgázolja. De süketségétől függetlenül is izgékony, lobbanékony természet. Állandóan vitatkozik és kritizál. Képviselő korában az Országgyűlésben beleköt mindenbe, amibe csak bele lehet kötni. Mérges hangú levelei, súlyos sajtóperrei, vádaskodásai folytán többször párbajozik.

Jelleme és megjelenése excentrikus; lengő kétágú szakállt visel.

Magyarország ezredéves kiállítására 1896-ban Herman Ottó páratlan ötletgazdagságával létrehozza a Városligetben a világ első szabadtéri „élőkép-múzeumát”, amelyet manapság svéd mintára „skanzen”-nek nevezünk. Témája a magyarság két nagy ősfoglalkozása: a halászat és a pásztorélet. Ezért már évekként előtte terepkutatásokat végez az egész országban. Mikor egyszer Karcagról Kunágota felé az Ecse-dombhoz érkezik, juhászok lókoponyákon ülve és árvaanéjjal tüzelve, romlott döghúsból főzött pörkölttel kínálják. Herman Ottó ennek hatására gyomorgörcsöt kap és dühösen megszakítja útját. Naplójában ázsiai viszonyokról ír: „az ember itt ganéjtűzön dögöt főz és ezt lókoponyán ülve tölti el!” Ezen gyomorbavágó élmény után, indulatos vérmérsékletét lecsillapítva, csodás magyar nyelvezetével elsőnek írja le az akkor még félnomad alföldi pásztoréletet, és ezzel megalapítja a magyar néprajztudományt.

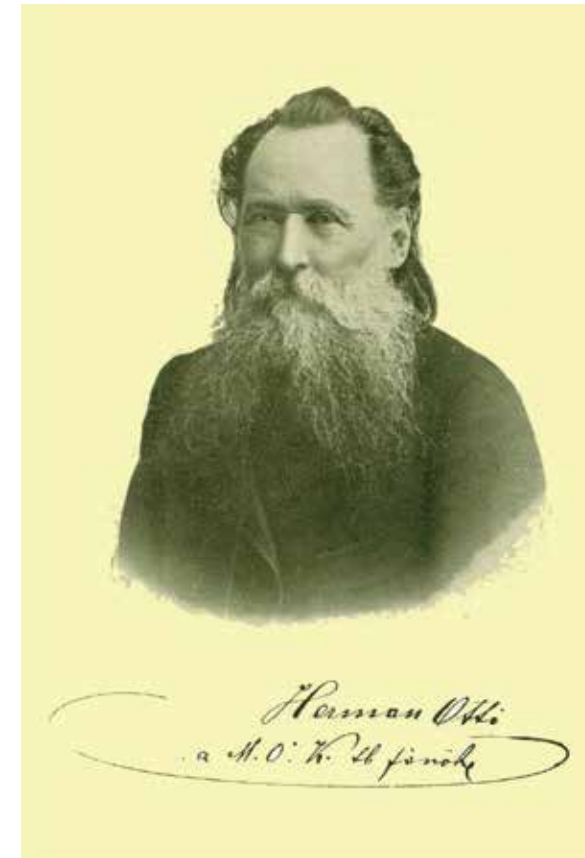
Herman Ottó városligeti pavilonja a milleniumi kiállítás legnagyobb sikere. Erzsébet királyné megcsodálja az oda pulival és cserénnyel együtt felhozott bugaci pásztorokat.

Négy évre rá, 1900-ban ugyanezt a Párizsi Világkiállításon bámulja a világ, itthon pedig Herman Ottót a Néprajzi Múzeuma igazgatójává akarják kinevezni, de ő nemet mond, mert irtózik a bürokráciától. Marad radikális politikus és iskolákat teremtő tudós. A néprajzi irodalom remekművét, a „Magyar Halászat Könyvét” mint ország-

gyűlési képviselő írja, amelyhez megint csak bejárja az egész Kárpát-medencét, és amely korszakalkotó műben a magyar nyelv szókincsét 1800 pontosan meghatározott fogalommal gyarapítja. Mindez nagy hatással van jeles tanítványaira, Györffy István és Madarassy László etnográfusokra is.

Petőfi példája nyomán, aki a nép nyelvét emelte föl az irodalom magaslatára, Herman Ottó ugyanazt teszi a tudományok területén. Nyelvújító lesz, de másképpen mint Kazinczy és ellentétben korának

tudósaival. Herman Ottó nem gyárt fellengzős, modoroskodó műszavakat, és nem fordít szó szerint a német nyelvből. A pókokról írt monográfiájában igen ötletesen átveszi a szövő-fonó és takácsművészet zamatos magyar mesterszavait a pókok viselkedésében. Ezt az úttörő ökológiai munkát még Kossuth Lajos is élvezettel olvassa és magasztalja. Képzelnünk csak el egy kormányzót, aki elejétől végéig elolvassa egy vaskos tudományos értekezést – pókokról! Erre is csak Herman Ottó páratlan tehetsége képes.

Alföldi pásztorok nyelvkincsét kutatva remek madárneveket

fedez fel: a széki lilét például juhászkának hívják, a pólingot szélkiáltónak, a gyurgyalagot törökcscsének, a bakcsót tollruhájának színe miatt oláhpapnak. Új neveket azonban itt sem talál ki, azt már megtették előtte mások. És mennyire másképp hangzanak az ősi magyar madárnevek, mint például daru, gólya, holló vagy gödény, összehasonlítva olyan nyá-jaskodó műszavakkal, mint például „csicsörke” vagy „sisegő füzi”!

Rudolf trónörökös, aki szenvedélyes madarász, kezdeményezője az 1884-es Első Nemzetközi Ornitológiai Kongresszusnak Bécsben. A jeles tudóstársaság meglátogatja a Kis-Balaton kócsagtelepét. Közben Herman Ottó létrehozza a Kárpát-medencében a világ első madárvonulási megfigyelő hálózatát.

A Második Nemzetközi Kongresszus 1891-ben már az ő elnöksége alatt zajlik le Budapesten. Ennek hatására a magyar kormány 1893-ban létrehozza (ad personam) Herman Ottónak a világ első Madártani Intézetét. Az akkor már nemzetközi hírű tudós megindítja évkönyvünket, az Aquila-t kéthasábosan, magyar és német nyelven, hogy külföldön is megismerjék a hazai ornitológusok eredményeit. Ehhez előzetesen kikéri Kossuth véleményét, aki Turinból (Torinóból) válaszolva helyesli a kétnyelvű kiadást.

Közben Herman Ottó továbbra is terepmadarász. A Kis-Balaton mellett, Tótszentpál határában például három hónapon át, naponta egy vén fűzfa koronájában ül madárleszen. Az arra legeltető juhászok a szakállas, távcsöves, furcsán öltözött alakot garabonciás diáknak nézik. Lerázzák a fáról, hogy vasvillával agyonüssék, de aztán mégsem merik bántani, mert félnek, hogy „visszajáró lélek” lesz belőle.

Herman Ottó következő nagy terve a Magyar Madárvilág könyve. Ehhez viszont előbb expedíciókat tervez oda, ahonnan jönnek, és oda, ahová mennek a nálunk átvonuló madarak: Skandináviába és Afrikába. Az első cél megvalósul és újabb, csodás könyvet eredményez: „Az északi madárhegyek tájáról” címmel. Afrikába azonban már nem jut el Herman Ottó. Nagy kézikönyvének megírását tanítványára, Chernel Istvánra bízta,

ő maga viszont egy kisebb, népszerű könyvvel, „A madarak hasznáról és káráról” cíművel remekel, amelyet német és angol nyelven is kiadnak. Magyarországon akkor a Biblia és Petőfi összes költeményei után Herman Ottó ezen madárkönyvét olvasták a legtöbben.

Nagy tudósunk nem csak a darwini evolúció bátor hirdetője, hanem az állat- és természetvédelem előharcosa is. Bírálja a rendszertanok „fajgyártó” táborát, akiket nem érdekel az állatok életmódja, csak (szobatudósok lévén) az állítólagos új fajok tömeges leírása. Herman Ottó az élő természet nagy összefüggéseire világít rá következetesen. Szerinte a természet oszthatatlan: az úgynevezett „undok” hernyókból lesznek a legszebb pillangók és „nincsen sem káros, sem hasznos madár, mert csak szükséges van. Hasznossá és károssá a madár csak ott lesz, ahol az ember megbolygatja a szűz természet rendjét.”

Herman Ottó híres állatvédő cikkét „Ave regina” címen 17 német, 3 francia és 1 angol lap vette át.

Vitába száll az ősrégészet művelőivel, ami az állítólagos diluviális kőszerszámokat illeti, amelyeket egy barlangban, a Bükk hegységben fedeztek fel. A paleo-antropológusok bírálják Herman Ottót, hogy minden előképzettség nélkül merészel beleszólni, de végülis neki lett igaza.

A szintizta német származású Herman Ottó egész életét a magyar nyelv ápolásának, fejlesztésének és megvédésének szentelte. Küzdött a germanizálás és az úgynevezett német „kultúrfölny” ellen. Harcias magyarságáért ellenfelei támadták a Képviselőházban, és mert ő szebben beszélt a népünk nyelvét, mint azok, az úgynevezett egyszerű halász- és pásztoremberek annál jobban tisztelték.

Jó példa ehhez az a sőtartó, amelyre Cséplő József somogyi kanászbojtár ráfaragta Herman Ottót, feleségével és Csóri nevű kutyájával, mégpedig igen hiteles formában. Akkor még nem létezett teleobjektív fényképezőgép, a bizonyító madárpéldányokat lelőni és kitönni kellett, mint például a túzokot, darut és – igen nagyra sikerült – fülemülét, amelyeket a disznókat őrző faragóművész megörökítette az említett sőtartón.

Herman Ottó feleségével, kutyájával és stilizált madarakkal, a Cséplő József által faragott sőtartón

Herman Ottó egész könyvtárát írt össze a tudományos értekezések tucatjától a képviselői beszédek hosszú soráig. 15 éves országgyűlési munkássága alatt több mint 150-szer szólalt fel. A kerekben 1140 publikációból 58 rovarokról és pókokról szól, 184 madarokról, 76 természeti képekről, 34 állatvédelemről, 102 néprajztudományról, 18 gazdasági és ipari kérdésekről, 78 kortársai életrajzáról, 446 politikai témáról és 30 olyan humoros jelenségről, amelyeket saját maga illusztrált.

Tucatnyi lenyűgöző könyve érzékelteti nagy polihisztorunk széles kutatási skáláját a pókok világától a magyar nép jelleméig.

A nagy autodidakta, polihisztor, tudós, mint a Függetlenségi Párt kimagasló, rettegett szónoka, követeli a papok és mágnások uralta Főrendiház eltörlését. Célja a nyugati, liberális parlamentarizmus. Visszautasítja a Magyar Tudományos Akadémia tagságát egy levélben, amelyet 1870-ben az akadémia akkori főtákosának, Arany János koszorús költőnek írt. Mégpedig azért, mert az akadémia József főherceg Vaszary bíborossal karöltve ellenőrző és egyéb, a tudománytól távolálló „méltságos” urak döntenek a kutatásról. Herman Ottó az akadémiai tagság visszautasítását azzal indokolja, „hogy legyen ezen a cím kórságos magyar glóbuszon legalább egy ember, aki cím és rang nélkül,

éppen csak mint ember, meg tud élni – munkával!”

Nagy tudósunk politikusként még radikális akciókat is támogat. A Nemzeti Múzeumban lévő, tehát állami szolgálati lakásában lehetővé teszi a papírbombák, úgynevezett petárdák készítését a rendőrség bosszantására. Az újságpapírba tekert, gyújtószinórral robbantott puskaport ijesztésként alkalmazták, hogy azt a hatást keltse, mintha igazi bomba robbant volna. Herman Ottó 1878-ban a „Vasárnapi Újság”-ban még cikket is ír arról, hogyan kell az ilyen papírbombákat készíteni. Sok száz más nagyhatású újságcikke a legkülönbözőbb témákról szól (például a „szenteltvíz okozta mérgező csók”, vagy a „zsidóüldözés és pszichiátria”). Darwinista nézetei miatt a püspökség javasolja Ferenc József császárnak, hogy menesztelje Herman Ottót állásából.

Amikor a Műegyetem Állattani Tanszékére akarják kinevezni, Herman Ottó nem hajlandó a kinevezést a Habsburg-uralkodótól elfogadni. Tanszék nélkül is olyan iskolát teremt, amellyel kevés professzor büszkélkedhet. Ő maga pedig mesterek nélkül válik mesterré.

Herman Ottó a magyar nép nyelvén küzd a tudományok igazságáért, de ugyanakkor ostorozza azt a tudatlanságot: „hogy magyarnak vallván mindent, aminek külföldi analógiáit nem ismerik”. Herman Ottó semmitől sem riadt vissza. Önzetlenül dolgozik a felvilágosodásért. Szereti és kutatja népünket, élte és továbbadta magyarságát, rendkívüli tudós és nagy hazafi volt.

A francia kormány Becsületrenddel tüntette ki, a magyar kormány semmivel. Később pedig kisajátították Herman Ottó örökségét a maguk céljaira olyan szellemi törpék, akik ellen a nagy géniusz egy életen át küzdött. Ez a veszély mindig fennáll – ma is. Ezért a mi feladatunk, hogy az igazságnak megfelelően ápoljuk örökségét annak a Herman Ottónak, akinek legkedvesebb „gyermeke” a Madártani Intézet volt, és ezért Madártani Egyesületünk Herman Ottó „unokájaként” kell, hogy haladjon tovább az általa fémjelzett úton.

Festetics Antal

ATXSX.SWAROVSKIOPTIK.COM

FORRADALMIAN ÚJ LÁTVÁNY

UJ ATX / STX: MODULÁRIS TELESZKÓPOK

Az ATX/STX sorozat termékei a funkcionalitás új szintjét hozzák el Önnek.

Az objektív méret változtatása révén most először válik lehetővé a teleszkópok teljesítményének átalakítása. Ha például vízenyős vagy partközeli terepen végez madármegfigyelést, válassza a 95 mm-es objektívet és élvezze a kristálytisza részleteket biztosító felbontást, akár 70-szeres nagyítás mellett. Következő kiruccanásához vagy hosszasan való tartózkodásához vigyen magával egy kompakt 65 mm-es objektívet. Így bármely helyzetben feltalálja magát és garantáltan nem szalaszt el egyetlen különleges pillanatot sem!

SEE THE UNSEEN
WWW.SWAROVSKIOPTIK.COM

SWAROVSKI OPTIK KG
Tel. +43/5223/511-0
info@swarovskioptik.at
facebook.com/swarovskioptik

SWAROVSKI
OPTIK

Az MME természetvédelmi tevékenysége I. rész

Természet-
védelem

© Orbán Zoltán felvétele

Haraszthy László az MME 40. jubileumára rendezett ülésen az MTA Székházában. Lent: Haraszthy László és Legány András 1975-ben

KEZDET BEN AZ MME inkább madártani kutatásokkal foglalkozó szervezetnek indult, mintsem madárvédőnek. Ez persze nem jelentette azt, hogy akár az Alapszabályban, akár más dokumentumokban és a gyakorlati tevékenységben ne szerepelt volna a madárvédelem, mint alapvető fontosságú cél. Ennek az volt az oka, hogy akkoriban a madarakkal való foglalkozás elsősorban a megfigyelést, kutatást jelentette, és az ilyen tevékenységet végzők alapították meg az MME-t. Sokan voltak persze azok is, akik a védelmet szorgalmazták, csak hogy az akkor körülmények között még álmodni sem lehetett olyan jellegű madárvédelmi tevékenységről, amilyen ma egyesületünket jellemzi.

1974-ben a még erős lábakon álló szocialista állam semmiféle beleszólást nem engedett az ügyeibe egy civil szervezetnek. A természetvédelem, mint állami tevékenység csak akkoriban kezdett kibonta-

kozni. Nem létezett még a védett természeti területek hálózata, és ennek megfelelően nem volt meg az a szakembergárda sem, amely ma az állami szerveknél, az oktatási intézményekben, a kutatóhelyeken és a civil szervezeteknél végez természetvédelmi tevékenységet. A természeti értékekről,

© MME Archivum

köztük a madarokról való gondoskodás nem volt része a közgondolkodásnak. Így aztán nem lehet csodálkozni azon, ha a madarak illegális lelővése és kipreparálása széles körben zajló tevékenység volt, függetlenül attól, hogy azok már akkor is védettek voltak. A ragadozómadarakat válogatás nélkül lelőtték, levágott lábukért pedig lődíjat fizettek a vadásztársaságok. Még ennél is riasztóbb volt a helyzet a mérgezések vonatkozásában. Százával pusztultak el a rétihéják, sasok és más madarak a részben szándékosan számukra kitett, részben a felelőtlenül kezelt, más fajoknak szánt mérgektől.

Az egyesület megalakulásakor még csak a Hortobágyi Nemzeti Park létezett. A nagyléptékű védetté nyilvánítás – hála Rakonczay Zoltánnak, aki akkor a Természetvédelmi Hivatal elnöke volt, ma az MME tiszteletbeli elnöke – az egyesület szervezetének kialakításával egy időben zajlott. Sorra alakultak az új és újabb helyi csoportok, amelyek fontos feladatuknak tekintették

a térségükben lévő természeti értékekben gazdag területek feltárását, védetté nyilvánításukra vonatkozó javaslat kidolgozását és az előkészítésben való közreműködést. Ennek az lett az eredménye, hogy egyrészt folyamatosan bővült a védett természeti területek kiterjedése – természetesen nemcsak az MME tagjainak közreműködésével – és egyre több aktív tagunk kapott felkérést arra, hogy tevékenységét az állami természetvédelem keretei között folytassa. Felsorolni is nehéz lenne – de egyszer mindenképpen össze kellene állítani – azoknak a névsorát, akik az MME aktív tagjaként kezdtek a madár- és természetvédelmet, és utána ezt állami keretek között folytatták. Az MME tagjainak javaslatára és közreműködésével létesült a Közép-Tiszai, a Szatmár-Beregi, a Boronka-mel-leki tájvédelmi körzet, a Tiszavas-

varjúfélékre halálos – szerek alkalmazása követte. Az MME tagsága felmérésekkel és ezen keresztül adatokkal segítette a betiltás megalapozását. A csak a varjúfélékre ható szerre történő átállás után tagjaink a holló – akkor pár tíz páros állományának védelme érdekében – fészkelőhelyeinek felmérését végezték. Ezek ismeretében kerültek kijelölésre azok a térségek, ahol

© Lóránt Miklós

A túzokokra az élőhelyükön áthaladó elektromos vezetékek is veszélyt jelentenek

a MAVOSZ akkori főtitkára azt mondta Jánossy Dénes alapító elnökünknek, hogy „Jánossy elvtárs, megvagyunk farkas nélkül, megjelenünk sasok nélkül is”.

Ez a kor szellemére jellemző mondat évtizedig kerengett az MME vezetőinek körében, de szerencsére lépésről lépésre az ilyen megközelítés teret vesztett és ha teljesen nem is, de nagyon nagy mértékben sikerült visszaszorítani az oktan lelővéseket, fészkelővéseket. Utóbbiak megakadályozása érdekében egy igencsak speciális eljárást dolgozott ki egyesületünk. Fészkelővéseket kötöttünk egy-egy ritka ragadozómadár vagy más fokozottan védett faj, például a fekete gólya sikeres fészkelésnek biztosítása érdekében. Ez a gyakorlatban úgy valósult meg, hogy a területen tevékenykedő erdőszert, hivatásos vadász megbíztuk egy írásbeli szerződéssel a fészkek rendszeres ellenőrzésével, amelyért havonta szerény összeget fizettünk, a fiókák sikeres kirepülése esetén pedig egy nagyobb összegű kirepülési sikerdíj ütötte a markát annak, aki ilyet vállalt. Természetesen ez nem jelentette azt, hogy az illetők állandóan őrizték a fészket, de folyamatosan ráfigyeltek és érdeklétek a fészkelővése megakadályozásában. Ezt a tevékenységet a Természetvédelmi Hivataltól kapott forrásból valósítottuk meg.

Az ürge ekkortájt mezőgazdasági kártevőnek számított, szabadon lehetett irtani. Az 1970-es években még hatalmas területeket legeltettek juhokkal, és ennek megfelelően az ürgek számára alkalmas rövidfűvű legelők is mindenfelé megtalálhatók voltak, az állomány valóban nem volt veszélyeztetett. Egyesületünk vezetősége, élén Jánossy Dénes elnökünkkel (aki személyes harcot

© Lóki Csaba

Az ürge a parlasi sas és a kerecsensólyom fontos zsákmányállata, ezért védelme táplálékbázist biztosít a ritka ragadozómadaraknak

vári Fehér-szik és számos további terület védetté nyilvánítása is tagjaink szakmai ismereteinek és kezdeményezésének köszönhető.

Az első években nagy erővel küzdött az egyesület tagsága a mérgezések ellen. Ennek köszönhetően az 1980-as évek elejére hivatalosan megszüntették azt a gyakorlatot, hogy tavasszal a vadásztársaságok ezerszám helyezték ki a méreggel injektált tojásokat, amelyek minden élőlényt elpusztítottak, amely azokból fogyasztott. Ezeket a kíméletlen mérgeket a szelektív – csak a

a szelektív mérgezést sem lehetett folytatni.

A ragadozómadarak értelmetlen pusztításának megakadályozása érdekében széleskörű ismeretterjesztést folytattunk, de ha kellett, akkor a hatóságok segítségét kértük egy-egy ritka ragadozómadár lelővése kapcsán. Többször tárgyaltunk a Magyar Vadászok Országos Szövetségének (MAVOSZ) vezetőivel is, segítségüket kérve a tartóhatatlan helyzet felszámolására. Sajnos nem sok eredményt értünk el. Az egyik ilyen tárgyaláson

© Imre Tamás

folytatott az ürge védetté nyilvánításáért), sokat tett annak érdekében, hogy a különösen fontos hazai parlagisas- és kerecsensólyom-állomány fő táplálékát képező állatok fennmaradjanak. Nem volt könnyű elérni, hogy egy mezőgazdasági kártevőből egyik napról a másikra védett állat legyen. 1982-ben azonban mégis siker koronázta kezdeményezésünket, az ürgét védetté nyilvánították.

Az egyesület megalakulását megelőzően is voltak már olyan kisebb nagyobb helyi szerveződések, amelyek foglalkoztak odútelepek létesítésével. Ebben a tevékenységben a Pilisi Parkerdőgazdaság támogatását élvező Pilisi Csoport járt ez élen. 1974 után még sokáig nagyon sokan itt tanulták meg az „odúaszt”, de ahogy az MME szervezete kezdett kibővíteni, egyre újabb csoportjaink is létesítettek odútelepeket. Kezdetben az odúzás szinte kizárólag az A és B típusú odúk kihelyezését jelentette, amelyben elsősorban kék cinege és széncinege, illetve örvös légykapó volt a leggyakrabban megtelepedő madár. Más odútípusok alkalmazása csak később kezdődött. Először a macskabagoly-odúk kihelyezésére került sor, majd az 1980-as években a fakusz- és a kuvikodúk használata is megkezdődött. Sajnos nem került összesítésre, hogy a csoportjaink által létesített odúkból mennyi fióka repülhetett ki 40 év alatt, pedig ez a szám bizonyosan több milliós lenne.

A téli madáretetés már az egyesületet megelőző időszakban széles körben folytatott tevékenység volt. Az MME azonban már az első években magára vállalta a napraforgómag beszerzését. Az országos mennyiség beszerzése központi-

lag történt, és zsákokba csomagolva juttattuk el azt csoportjainknak. Volt olyan év is, amikor a Budapestre szánt mennyiség nem zsákolva, hanem vagonba ömlesztve érkezett meg, és azt egyetlen nap (éjszaka) alatt ki kellett rakni és elszállítani egy olyan helyre, ahol azt raktározni is tudtuk. Más évben pedig nekünk kellett a termelő állami gazdaság telephelyén zsákba raknunk és a legközelebbi vasútállomásra átszállítanunk, hogy onnan eljus-

A fehér gólya védelme érdekében egyesületünk számos programot szervezett

© Horváth Márton

son a tagsághoz, az ország minden részére. Mai ésszel ezek a történetek szinte felfoghatatlanok, de akkor az is nagy dolog volt, hogy egyáltalán hozzájutottunk néhány vagon, etetésre alkalmas napraforgómaghoz. Akkor ugyanis sokkal kisebb területen természetkezelték ezt a növényt, mint ma, ezért kellett sokszor nagy távolságra szállítani.

Egyesületünk megalakulásakor a hazai gólyaállomány még nagyrészt épületeken, fákon és más alkalmas

Az MME által koordinált fajvédelmi programok egyik kiemelt célja a parlagi sas állományának megőrzése és gyarapítása

helyeken fészkeltek. A villanyoszlopokra történő áttelepülés alig egy évtizeddel korábban kezdődött. 1974-ben még csak 550 pár fészke volt villanyoszlopon, azaz közvetlenül a vezetéken, szigetelőcsigákon, ami lehetetlenné tette az esetleg szükséges műszaki beavatkozást. Kezdetben éppen ezért nem volt ritka a fészkeledobás sem. Az 1970-es évek második felében már létezett a fészektartó állvány, aminek műszaki rajza és használati engedélye is volt. Az áramszolgáltatók azonban ekkor még csak kismértékű érdeklődést tanúsítottak a gólyák iránt. Egyesületünk hamar bekapcsolódott a fészektartók gyártásába és kihelyezésébe. Tagjaink folyamatosan gyűjtötték az adatokat az újabb és újabb fészektartó nélküli oszlopokról, miközben állami forrásból mi gondoskodtunk a gyártásról és az áramszolgáltató vállalatok telephelyeire való eljuttatásról. Későbbiekben – különböző pályázatokon nyert forrásokból – is az MME biztosította fészektartókat,

amelyeket hol a nemzeti park igazgatóságokhoz, hol pedig az áramszolgáltató vállalatokhoz juttattunk el. Az Elektrotechnikai Múzeummal közösen – amely versenyt hirdetett az áramszolgáltatók körében – évente gólyaszimpóziumot szerveztünk, ahol minden áramszolgáltató beszámolt

eredményeiről, sokszor kisfilmen rögzítve egy-egy érdekesebb fészkeáthelyezést. A kiváló együttműködésnek, illetve a nemzeti park igazgatóságok létrejötte után azok bekapcsolódásának köszönhetően mára már a villanyvezetékeken fészkelő gólyapárok döntő többsége fészektartón lévő fészkekben, vagy olyan oszlopon költ, amelyikhez nem kapcsolódnak vezetékek.

Haraszthy László

Madárodúk és etetők, madárbarát ajándéktárgyak, CD-k, madaras szakirodalom, játékok és távcsövek széles választéka az MME Boltjában!

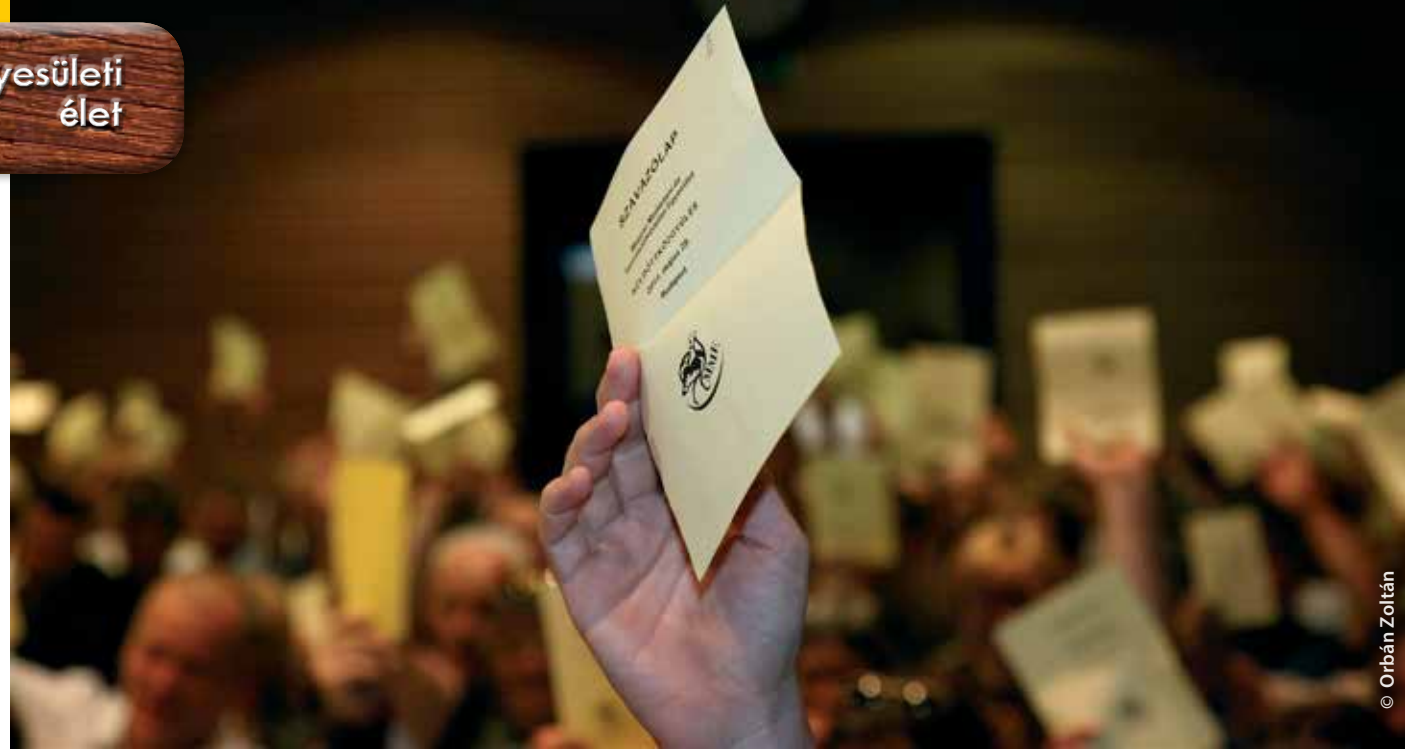
Boltunk kínálata folyamatosan bővül! Ismerkedjen meg teljes választékunkkal, látogassa meg a bolt.mme.hu honlapunkat!

Termékeink megvásárlásával madárvédelmi munkánkat segíti!

Az MME helyi csoportjai

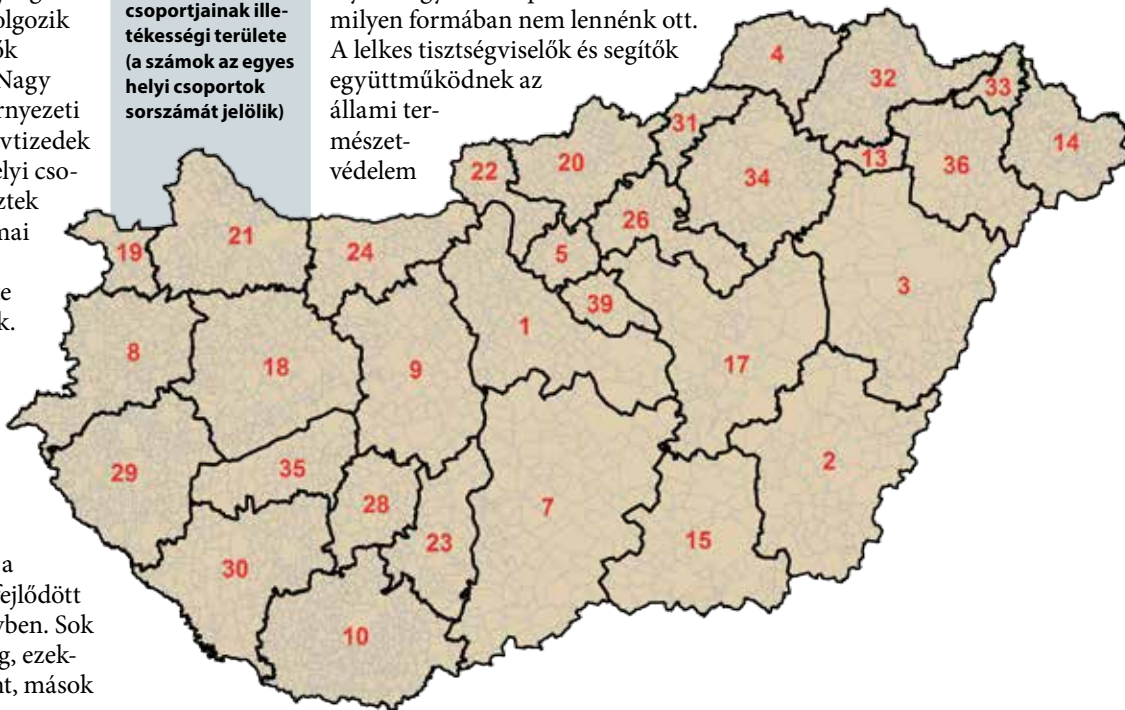
Egyesületi élet

© Orbán Zoltán

ORSZÁGSZERTE MŰKÖDŐ 30 helyi csoporttal az MME a legnagyobb civil természetvédelmi hálózatot tudhatja magáénak. A szervezeti egységeken belül több ezer önkéntes dolgozik a madarak, kételtűek, hüllők és emlősfajok védelméért. Nagy hagyományai vannak a környezeti nevelésnek, számos tábor évtizedek óta működik, amelyeket helyi csoportok álmodtak és szerveztek meg. Ezeken a helyeken a mai madarászok és természetvédelmi szakemberek szinte kivétel nélkül megfordultak. Mindez nem valósulhatott volna meg az elmúlt évtizedek során, ha nem lettek volna helyi csoportjaink, amelyek vezetői és tagjai idejüket és pénzüket nem sajnálva segítették a védelmi tevékenységet és a szemléletformálást. Sokat fejlődött az egyesület az elmúlt 40 évben. Sok új helyi csoport alakult meg, ezekből néhány sajnos megszűnt, mások

Az MME helyi csoportjainak illetékességi területe (a számok az egyes helyi csoportok sorsszámát jelölik)

egybeolvadtak, de vannak olyanok is, amelyek rövidebb-hosszabb szünet után újra működnek. A jelenleg működő 30 csoport mennyiségileg nagyon komoly szám. Alig van olyan nagyobb település, ahol valamilyen formában nem lennének ott. A lelkes tisztségviselők és segítők együttműködnek az állami természetvédelem

munkatársaival, amelyek közül sokak közülünk érkeztek. És hogy mit csinálnak helyi csoportjaink? Egy teljes Madártávlat is kevés lenne ennek összeírására.

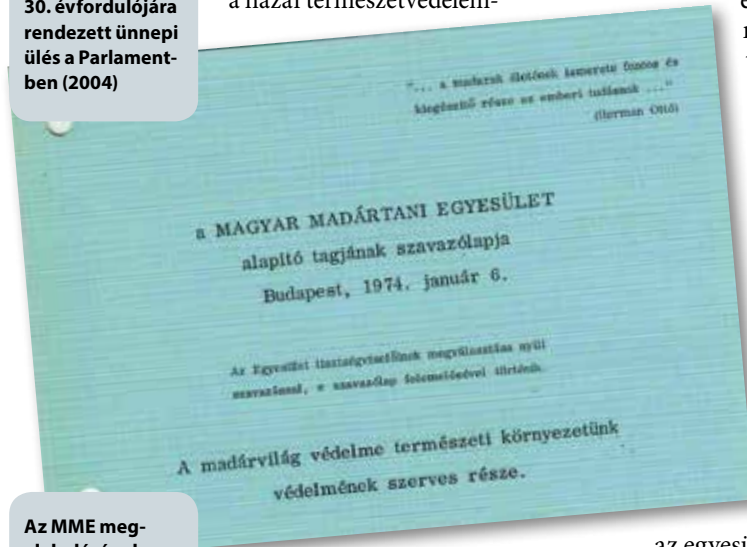
© MME Archivum

Táborokat szerveznek, előadásokat tartanak oktatási intézményekben, fajok védelmi munkáit segítik, odútelepeket tartanak fenn, kirándulásokat vezetnek, kapcsolatot tartanak önkormányzatokkal, védett területek létrehozását segítik, rendezvényeken képviselik az egyesületet, tagokat toboroznak, kiadványokat terjesztenek, és még sokáig lehetne folytatni a sort. Miért is fontos a 40 éves jubileum a helyi csoportok számára? Minden megyében megszervezésre kerül egy-egy konferencia, ahol újabb érdeklődőkkel, az egyesülettől távol került régi tagokkal újra találkozhatunk, akik talán ennek hatására visszatérnek az egyesülethez, ezzel is erősítve szervezetünket, ismertségünket.

Nehéz lenne egy-egy helyi csoportot kiemelni a sok kiváló közül, hisz mindannyinak szép és értékes

Az MME megalakulásának 30. évfordulójára rendezett ünnepi ülés a Parlamentben (2004)

eredményei vannak, sokat adtak a hazai természetvédelem-

Az MME megalakulásának 40. évfordulójára rendezett ünnepi ülés résztvevői az MTA Székháza előtt (2014)

nek és a társadalomnak egyaránt. Ma már egyértelmű, hogy az egyesület egyik legfontosabb feladata,

hogyan az embereket a természet értékeinek védelmével megismertesse, bemutassa, hogy milyen gazdag élővilág található nálunk, és védelmük érdekében addig tudjunk lépni, amíg még van mit megvédeni. Ebben a munkában nagy szerepe van az egyre több kiadványnak, online felületnek. Az utóbbi évtizedekben több tízezer, sőt százezer emberhez jutottak el egyes programjaink hírei, egyre többen ismerik

az egyesületet, és a támogatók száma is egyre nő. Ennek fejlesztésében is kiemelt szerepe van helyi szervezeteinknek.

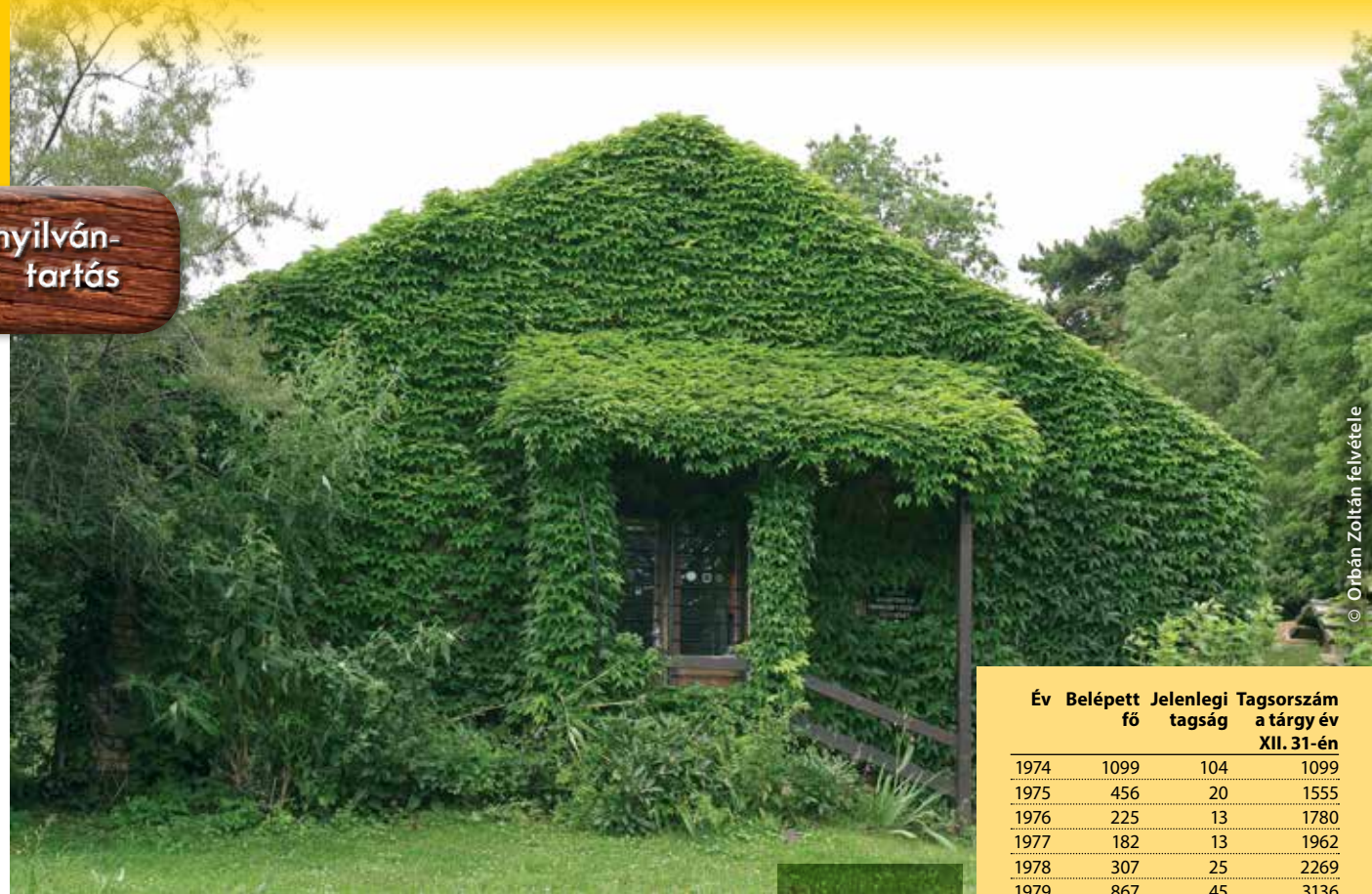
Lendvai Csaba

© Orbán Zoltán

A tagnyilvántartás története

Tagnyilvántartás

© Orbán Zoltán felvétele

Az MME Központja a Költő utcában a Jókai-kertben található

TAGNYILVÁNTARTÁSUNK 40 ÉVE alatt sok változás történt az adminisztráció tekintetében. Gondoljunk csak arra, hogy 40 évvel ezelőtt minden papír alapon történt, számítógépről még csak hallani sem lehetett. A kezdetektől 1989-ig úgynevezett tagkartonokon tartottuk nyilván az MME-hez csatlakozókat, amelynek másodpéldányát a helyi csoportok kapták meg. A forradalmi változás 1990-től következett be, amikor az akkori rendelkezésre álló tagi adatok számítógépre kerültek. Az első években (1974–1978) a leendő tagnak szüksége volt ajánlókra, valamint fél éves próbaidőre, hogy felvételt nyerhessen az egyesületbe. Ez a köztársaság később megszűnt, az akkori vezetőség a nyitást választotta, és a szélesebb körű társadalmi bázis elérését. A tagok az érdeklődésüknek megfelelően különböző szakosztályok tevékenységébe is bekapcsolódhattak.

A kezdeti években a stencil gépen sokszorosított körlevelekkel, felhí-

vásokkal tartottuk a kapcsolatot a madárbarátokkal. Nagy előrelépés volt, amikor 1977-től több mint ezer példányban, Schmidt Egon szerkesztésében, még mindig stencilen elkészült a néhány lapos „házi” kiadvány, a Madártani Tájékoztató. Kéthavonta jelent meg, és a helyi csoportok aktivistáitól jutott el az emberekhez. Egy év múlva, 1978-tól 1993-ig már fűzött füzetként, nyomdai eljárással készült a Madártani Tájékoztató. 1994-től pedig már a Madártávlatból olvashatjuk az egyesülettel, valamint a madár- és természetvédelemmel kapcsolatos híreket.

Azt, hogy mennyi tagja van az MME-nek, kétféle módon közelelhetjük meg:

– Az elmúlt 40 évben összesen hányan léptek be?

– Jelenleg mennyi tagdíjfizető tagunk van?

Az új belépők folyamatos regisztrációjának köszönhetően pontos, számszerű adatokkal tudjuk az MME tagságának alakulását bemutatni.

Év	Belépett fő	Jelenlegi tagság	Tagsorszám a tárgy év XII. 31-én
1974	1099	104	1099
1975	456	20	1555
1976	225	13	1780
1977	182	13	1962
1978	307	25	2269
1979	867	45	3136
1980	1398	53	4534
1981	1993	69	6527
1982	1625	58	8152
1983	1584	50	9736
1984	1605	71	11341
1985	1347	56	12688
1986	1029	36	13717
1987	1246	62	14963
1988	1048	60	16011
1989	802	55	16813
1990	629	38	17442
1991	943	88	18385
1992	825	58	19210
1993	729	69	19939
1994	609	63	20548
1995	433	49	20981
1996	411	60	21392
1997	695	88	22087
1998	1141	110	23228
1999	1081	123	24309
2000	733	120	25042
2001	760	116	25800
2002	956	188	26757
2003	1210	291	27967
2004	843	188	28811
2005	930	232	29741
2006	733	181	30474
2007	811	235	31285
2008	852	271	32137
2009	839	406	32976
2010	756	392	33732
2011	651	367	34383
2012	596	441	34979
2013	391	391	35370
Össz.: 35370	5355	35370	
Családtaggokkal: 8529			

Legyen Ön is MME-tag!

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület tagjai madár és természetkedvelő emberek, akik szívesen töltik idejüket a szabadban. Fontos számukra a természet közelsége, védelme és a természeti kincseink megóvása a jövő generációk számára.

Jubileumi akciónk keretében, 2014-ben az újonnan belépők vagy tagságukat megújítók ajándék kítűzöt kapnak. Akik belépnek és hoznak plusz egy új belépőt, azok a kítűző mellé megkapják ajándékba *Odülő madaraink védelme* című könyvünket.

Kérjük, hogy a plusz új belépők a tagdíj befizetésekor a csekk vagy az átutalás közleményében tüntessék fel legyenek szívesek, hogy kinek az ajánlására léptek be az egyesületbe (név, cím), mert az ajándék könyvet csak ilyen módon tudjuk hozzá eljuttatni! További információ: www.mme.hu

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

1974-2014
40
MME

Kiss Mária

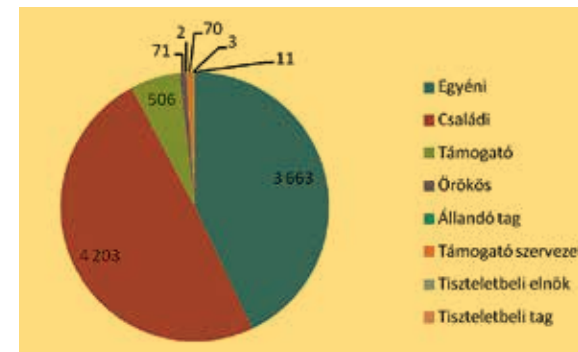
Egyéni tag

tagság kezdete:

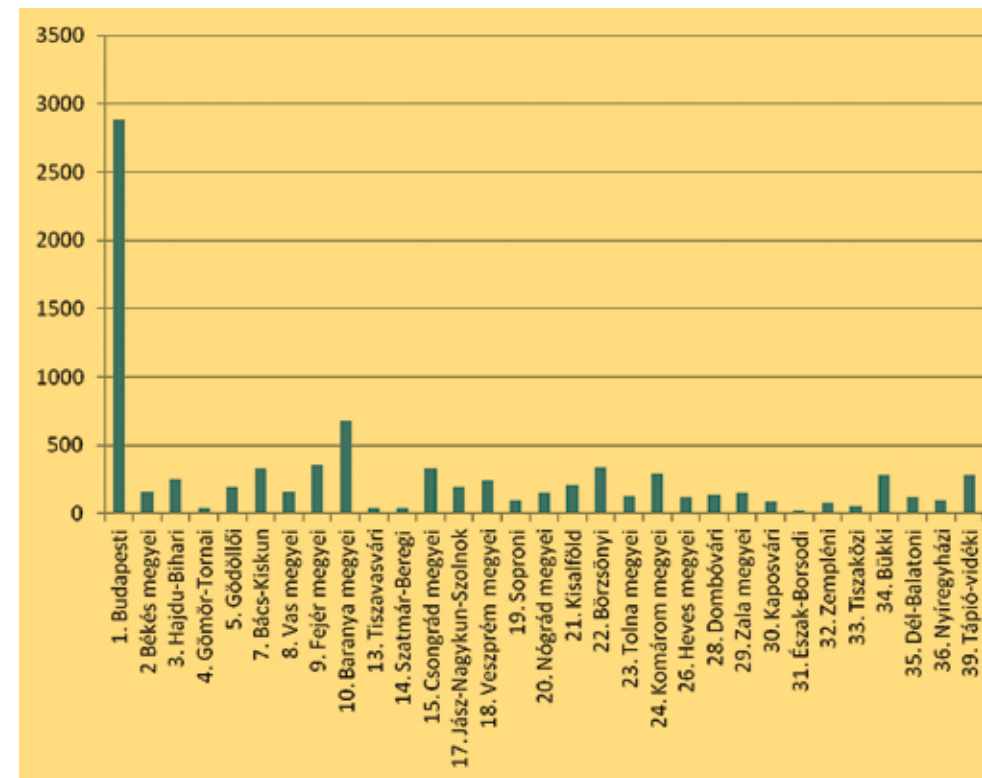
érvényesség:

A jelenlegi 8529 tag tagsági formák szerinti megoszlása főben (2013)

A helyi csoportok taglétszámának megoszlása 2013-an (fő)

Az MME eddigi történetében 39 helyi csoport alakult. Az évek során ezen a területen is voltak átrendezések, változások.

A 4. helyi csoport 1978-ban még Déványai nevet viselte, jelenleg Gömör-Tornai helyi csoport névvel működik. A 6. Hódmezővásárhelyi, a 15. Szentesi, a 16. Szegeci és a 37. Új-Szegedi csoport fuzionált, most 15. sz. Csongrád megyei csoportként látja el feladatait. A 11-es sorszámot az MME Solymás Szakosztálya kapta, ami a későbbiekben megszűnt és belőle alakult meg az önálló Magyar Solymás Egyesület. A 25. Óbudai, a 27. Dél-Pesti, a 38. Tapolcai csoport megszűnt. 2013-ban helyi csoportra került a 12. Pilsai csoport, tagjait a környező csoportokhoz soroltuk át. Hosszú évek passzivitása után az elmúlt években újalakult a 30. Kaposvári és a 33. Tiszaközi helyi csoport.

A tagjaink nyilvántartását, valamint a Madárbarát kert programban résztvevők és az adományozókkal kapcsolat adminisztrációs ügyek nagy részét az MME Központjában a Társadalmi Kapcsolatok Osztályán belül két munkatárs végzi.

Harangi István

Az elmúlt 40 évben az MME-be belépett tagok mellett hatalmas számban segítették a madárvédelmet és céljaink elérését a „nem tag” szimpatizánsok, beleértve az SzJA 1%-ot az MME-nek felajánló madárbarátok.

Valamennyiüknek ezúton is köszönjük a segítségét!

Az MME tűzokvédelmi programjának 20 éve

Madár-
védelem

© Morkó Béla felvételei

A tűzok 2014-ben az Év madara Magyarországon

A HAZAI TŰZOKÁL-LOMÁNY a nyolcvanas években elszenvedett drasztikus állománycsökkenése új megoldásokat sürgetett a védelem területén. Az állami tűzokvédelem a zárttéri keltetéstől és elvadítástól várt áttörést, ami nem következett be. Egyesületünk tűzokvédelmi programja 1989-ben indult, hogy szabadtéri körülmények között találjon megoldást a problémára.

Új megoldásként javasoltuk és a gyakorlatban ki is dolgoztuk – a dévaványai kollégákkal együttműködve – a veszélyeztetett fészkek helyszíni védelmét. Mezőgazdálkodókat bevonva, a fészkek körül meghagyott védőzóna a fészkekre visszatérő tojó számára esélyt adott a sikeres költésre. A módszer további finomításával (műtojásos cserével, fészkekörzéssel) a veszélyeztetett fészkek harmadát sikerült a helyszínen megmenteni.

Kezdetben működési területünk két nemzeti park tűzokéllőhelyeire terjedt ki, úgymint a Hortobágy, Bihar, Hevesi-sík és Borsodi Mezőség. Feladataink ellátására Tűzokvédelmi Központot üzemeltettünk a Tiszafüreden a HNPI Nyugati Fogadóban nyolc évig, majd ezt követően Besenyőteleken a Hotel Faunában. Későbbiekben a nemzeti park átvette tőlünk a program irányítását a Hortobágyon.

Védelmi munkánk 20 éve során több száz fészkek védelmi munkálatait láttuk el. Folyamatos monitoring munkák több ezer rekordos adatbázist eredményeztek, melyek megalapozták a későbbi élőhelyvédelmi elképzeléseinket. De jól tudtuk hasznosítani a Fontos Madárelőhelyek és Natura 2000 területek kijelölésekor is.

Közreműködünk két tájvédelmi körzet bővítésében, illetve a Hevesi

Füves Puszták Tájvédelmi Körzet létrehozásában. Részesei voltunk a tűzok akcióterv és fajvédelmi terv kidolgozásának.

Két alkalommal vettünk részt a Hevesi-síkon nevelt tűzokok elvadításában, mellyel a szélsőségesen a tyúkok javára eltolódott ivarányt szerettük volna helyreállítani. Sajnos a korai veszteségek és a migráció miatt ezen elképzelésünk nem valósult meg.

Az érdekcsoportokkal szorosan együttműködtünk, részt vettünk a mezőgazdák, vadászok képzésében a tűzokkímélő eljárások elterjesztésében. Erőnköz mérten támogattuk a telelést biztosító repcevetések létrejöttét, vetőmag adományokkal, vagy a vadászokat akkor még legális predátor-gyérítési eszközökkel, kotorekózó ebekkel. A fészkekörző akciónkba számos önkéntes kapcsolódott be és egy életre meghatározó élményt szerzett a tűzokvédelem területén.

© Horváth Tibor

Kemény, zord, havas teleken a repcevetések sávos hó vékonyításával biztosítottuk az állományok áttelelését. Ez a módszer még ma is része a működő agrártámogatásoknak.

Már a program kezdetén láttuk, hogy a bevezetett fajvédelmi megoldások nem hozhatnák átütő sikert a faj megóvása tekintetében. Ezeket a módszereket mindvégig alkalmazni kell, de a globális megoldás kulcsa a mezőgazdálkodók anyagi érdekltségének megteremtése lehet. Az élőhelyvédelmi megoldások kidolgozásának kezdeti fázisában meghatározó szerepünk volt. Javaslatokat tettünk az Érzékeny Természeti Területek kijelölésére, majd részletes szakmai anyagot készítettünk a Hevesi és Borsodisík tűzokkímélő gazdálkodás módjára. Anyagaink meghatározó lökést adtak a későbbi agrártámo-

gatási rendszerek kidolgozásának és bevezetésének, amelyek mára már minden jelentős tűzoknépeség élőhelyén működnek.

Az állományváltozások nyomán követésére 1991-től úgynevezett szinkronszámlálásokat vezettünk be, közösen az állami természetvédelemmel. Ezzel a módszerrel sokkal megbízhatóbb és elfogadható hibahatáron belüli adatokat tudtunk nyerni, mint a korábbi vadgazdálkodási egységek által produkált számlálások.

Több nemzetközi konferencián is részt vettünk, Magyarországon, Angliában, Ukrajnában és Ausztriában. A BirdLife felkérésére szakértői munkát folytattunk az oroszországi Szaratov régióban az angol visszatelepítési program keretében.

A program finanszírozása kezdetben szinte kizárólag hazai pályázati forrásokból történt. Később

A tűzok hatalmas teste ellenére röpképes madárfaj, amely képes nagyobb távolságokra is elrepülni

jelentős szerepet töltek be a támogatók, úgymint a MOL, DuPont, vagy a Holland Madártani Egyesület, de az ökotúra-bevételek is segítettek a program megvalósításában. Technikai felszereltségünk javításában nagy lendületet adott az EU előcsatlakozási programja, nehéztérjárok, teleszkópok, számítógépek stb. beszerzésével. 2004–2008 között az EU által támogatott LIFE-programot valósítottunk meg partnereinkkel, amelynek eredményeképpen sikerült 10%-ot meghaladó állománynövekedést elérni a program végére.

A LIFE-program lejártá után további pályázatokkal kívántuk a program továbbvitelét biztosítani. Két alkalommal is beadott LIFE, illetve LIFE + pályázat végül is sikertelenül zárult, ami megpecsételte a program további sorsát. A megnövekedett költségek előteremtése már nem volt lehetséges támogatókon keresztül, így a programot abba kellett hagyni.

Szerencsére az állami természetvédelem folytatja a tűzokok védelmét, amelyek elemeiben az MME egykori és sokszor velük együtt kidolgozott módszerei mentén történik a tűzokok védelme. Egyesületünk továbbra is tagja a Magyar Tűzokvédelmi Munkacsoportnak, amelyek ülésein részt veszünk, illetve segítjük a tavaszi és téli számlálásokat.

Fatér Imre

MME 2014 éves programajánló

MME-hírek

A 2014-ES ÉV több szempontból is különleges az egyesület számára: idén emlékezünk meg Herman Ottó halálának 100. évfordulójáról és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) megalakulásának 40. évfordulójáról. A jubileum apropóján számos tudományos, kulturális és szórakoztató programot szervezünk. A hagyományos madárbarát eseményeinken kívül rendhagyó programokkal is várjuk az érdeklődőket. A „Madarak a városban” névvel fémjelzett jótékonyági események között alkalom nyílik koncerteken, madárfestmény-kiállításokon, mesedélutánokon, interaktív játékon való részvételre, illetve ismeretterjesztő előadások meghallgatására.

Az ünnepi évadot január 6-án jubileumi konferenciával indítottuk, amelynek helyszínül a Magyar Tudományos Akadémia szolgált. A neves előadók bemutatták az egyesület elmúlt 40 évének természetvédelmi ideáit, korszakalkotó ötleteit és Herman Ottó ránk hagyott öröksége kapcsán végzett munkát, valamint az egyesület természetvédelmi, tudományos és környezeti nevelési eredményeit, a madárvonulás-kutatás és monitoring tevékenységek eddigi mér-

földkövei. A jubileumi ülés további különlegessége volt, hogy azt az interneten keresztül élőben közvetítettük, illetve a felvételek bármikor vissza is nézhetők a Kamerával a Madarakért Ustream-csatornán.

A több témát is feldolgozó akadémiai ülésen elhangzottakból kivonat készül, mely országjáró körútra indul az MME helyi csoportjainak szervezésében, a helyi érdekességek megemlékezésével és a helyi akciók bemutatásával.

A road show helyszínei áprilistól időrendi sorrendben a következők:

Időpont, helyszín illetékes helyi csoport

2014.04.01. Zalaegerszeg
Zala megyei

2014.04.05 Miskolc, Magyar Tudományos Akadémia Miskolci területi Bizottság Díszterme
Bükk, Gömör-Tornai, Zempléni

2014.04.26. Gyöngyös, Mátra Múzeum
Heves megyei

2014.05.02-03. Baja, Eötvös J. Főiskola
Bács-Kiskun megyei

2014.05.24. Tatabánya
Komárom-Esztergom megyei

2014. június Kaposvár
Kaposvári Egyetem Kaposvári

2014.07.04-06. Győr
Kisalföldi

2014.09.12. Szekszárd
Szekszárdi, Dombóvári

2014.10.16. Szeged, Szegedi Tudomány Egyetem
Csongrád megyei

2014.10.18-19. Salgótarján
Nógrád megyei

Kulturális vonalon is számos elragadó madaras esemény várható. Budapesten már megtekinthető volt az év elejétől márciusig a „Madarak a városban” címmel szervezett első madárfestmény-kiállítás a Hadik Kávéházban, ahol olyan neves művészek képei szerepeltek, mint Kókay Szabolcs, Kovács György, Péchy Tamás. Az évad második felében is tervezzük egy kiállítást a Magyar Természettudományi Múzeummal együttműködve, ahol az előbb felsorolt festők már meglévő képeit és újabb festményeit mutatjuk be, amelyekhez Zsoldos Márton képei is társulnak, továbbá itt kapnak helyet az év során díjazott rajzpályázatok győzteseinek alkotásai is. A Természettudományi Múzeumban a kiállítás 2014. szeptember 24-én indul majd és november 2-ig tart.

Az elragadó képek mellett a hangok is nagyon fontosak, hiszen

Zsoldos Árpád: Egy csókafióka története...

ELSŐ RÉSZ

Az MME születésnapja alkalmából felkértük Zsoldos Árpád bácsit, hogy jegyezze le egy emlékezetes madaras kalandját. Az alábbi történet Csokkról, a kis csókáról szól, melyet négy részben követhettek nyomon. Zsoldos Árpád - a Madarász suli és a Madarász ovi foglalkozások alapítója - izgalmas, kacagtató és olykor szívet melengető elbeszélései a Madártávlat megalakulásától kezdve évtizedeken át szórakoztattak gyerekeket és felnőtteket egyaránt.

A történet március végén kezdődött, amikor a böjti szelek végleg elemészítették a kemény tél szennyes hófoltjait, a pacsirták teli torokból fújták dalukat a puszták kék egén és bíbicek jajongásától volt hangos a táj.

A csókapárnak viszont lakásgondjai voltak. Tavalyi fészüküket, melyet évenként keresztül használtak a nagy nyárfa odvában, egy kegyetlen téli vihar tönkretette.

Az idő pedig sürgetett, és a hím egyre aggodalmasabb pillantásokat vetett párjára, mert a tojások lerakásának ideje vésszen közeledett.

Odúra lett volna szükség, vagy legalább egy lakatlan szarkafészekre. Szarkafészek akadt is a közeli tanya egyik akácfáján, ám azt egyik éjjel elfoglalta egy erdei fülesbagoly. Reggel, mikor a hím csóka a fészek szélére röppent terepszemlélt tartani, a dühös bagoly olyan sziszegést és csőrpatogtatást produkált, hogy hősünk, aki egyébként is valami ősi utálatot érzett a bagolynemzetség minden tagja iránt, bizony hanyatt homlok menekülni kényszerült.

Ekkor azonban a tojó átvette az irányítást. Felröppent a tanya kéményére, amely nem füstölt soha, mert az épületben évek óta nem laktak emberek. A kémény mély volt és sötét, éppen megfelelőnek látszott egy fészekaljnyi fióka felnevelésére.

- Erre gondoltál? - pislogott a hím.
- Erre! - rázta meg magát a tojó és átrepült a szomszéd tanya udvarára fészekanyagért.

A hím utána eredt és gyűjtögetni kezdték a fészek alapjául szolgáló megszáradt trágyadarabkákat. A fészek gyorsan épült, másnap már a régi juh hodályból hordták a gyapjúcsomókat a béleléshez.

A tojó már el sem hagyta az elkészült fészket, és aznap éjjel megtojta az első szeplős tojást.

40 év – 40 lépés társasjáték

1981

Részt vettél a Sumonyi Tábortépítésében, de figyelmetlen voltál és elvesztetted a társad távcsövét. Annyi mezőt lépj hátra, amennyit a szomszédod dob!

1995

Tagtaborzó versenyen sikerült tíz barátodat beléptetni az MME-be, ezért lépj előre két mezőt!

Vipera tábortáborban vettél részt, ahol kifecamítottad a bokád. Pihened kell, ezért kétszer kimaradsz a dobásból!

1996

2005

Segítettél egy lapra szerelt odút összeállítani szomszédodnak, ezért dobhatsz még egyszer!

2006

Béka-mentő akcióban vettél részt Farnoson, ám megkergettek benneteket a darazsak. Mivel a menekülésben kifáradtál, egyszer kimaradsz a dobásból!

2014

40 éves az MME!

CÉL

Parlagi sas fészek őrzésére jelentkezted, ezért dobhatsz még egyszer!

2012

2008

A Tatai Vadlúd Sokadalmon elemlámpáddal bevilágítottál a tóra és megzavartad a pihenő madarakat. Erről a mezőről csak hatos dobással léphetsz tovább!

Te töltötted fel az első füsti fecskét a Tavasz madárles honlapjára, ezért dobhatsz még egyszer!

2009

Fehér gólya gyűrűzésen vettél részt, de hangoskodásoddal zavartad a programot, így kétszer kimaradsz a dobásból!

2010

Túzok fészek őrzésében segédkeztél. Munkátok eredményeképpen a tűzokfiókák sikeresen kikeltek. Lépj előre egy mezőt!

1999

1993

„Egy falu-egy rét” akció keretében kiránduláson vettél részt, ahol a nedves réten haris hangra figyeltél fel. Lépj előre öt mezőt!

1983

Madarász suliprogramon vettél részt, ahol parlagi sast láttál. Jutalmul lépj előre két mezőt!

Gyűrűző táborban vettél részt Kisorosziában. Lépj előre négy mezőt!

1975

Fehér gólya számláláson vettél részt, ezért dobhatsz még egyszer!

1974

Sikeresen kitöltötted a Börzsönyi Természetvédelmi Tábor teszt feladatlapját, így táborozást nyertél. Dobj még egyszer!

1986

1989

Uhu fészek-őrzésben vettél részt, ezért kétszer dobhatsz!

2001

Osztályoddal részt vettetek a „Bakancsos diákúrázó” című pályázaton, amelynek eredményeképpen felkutattátok és kitisztítottátok a környéketeken eredő forrást, ezért dobj még egyszer!

rajt

Másnap a másodikat, harmadnap a harmadikat, összesen hatot. Közben naponta csak egyszer hagyta magára a tojásokat, hogy kicsit megmozgassa elgémberedett tagjait, egyébként párja hordta számára az élelmet.

A tojások melengetése több mint két hétig tartott nem kevés munkát adva a hímnek, aki mindvégig szorgalmasan etette lázasan kotló párját. Ám a munka neheze még csak ezután következett.

Egy esős éjszakán kezdett repedezni a legelsőként lerakott tojás héja. A tojó óvatosan megemelkedett a fészken, de más módon nem segített a tojásban feszengő porontyának. A fióka küzdelme sokáig tartott. Előbb a tojás vastagabb végénél szakította át a belső hárttyát, hogy hozzájusson a kis légbuborékhoz, amelyből éltető oxigénnel töltötte meg tüdejét. Kis pihenő következett, majd a fióka forgolódni kezdett a tojásban és a csőre hegyén

lévő hegyes mézszegcskával karistolni, vékonyítani kezdte belülről a héjat. Ez a munka is eltartott jó ideig, közben többször megpihent. Aztán folytatta tovább a forgolódást, karistolást egészen addig, míg egyszer kétfelé borult a tojáshej és a parányi, csupasz, még vak csókafi kiszabadult mézshéjú börtönéből, hogy megkezdje cseppet sem szokványos, ám annál kalandosabb életét...

Az eseményeknek volt egy szemtanúja is, akiről a csókaszülők persze nem tudtak, és aki később kényszerűségből ugyan, de fontos szereplője lett az elsőként kikelt csókafióka szokványosnak nem mondható, ám annál kalandosabb életének.

Az említett szemtanú szerény személyem volt, aki ekkor még abban a hitben mászott le a padlásról, hogy az első fióka kikelésével megfigyelői szerepe véget ért. Ám a sors másként rendelkezett...

...a történet folytatását a Madártávlat következő számában olvashatjátok!

PROGRAMOK BUDAPESTEN

2014. MÁJUS 3.
Madarak a városban
Interaktív
nyomozós játék

2014. JÚLIUS 12.
Hogyan tanultak
meg énekelni
a baglyok?
Mesedélután
kicsiknek

A programok
előadója:
Lovranits Júlia

További részletek:
www.mme.hu

BEKÜLDHETŐ FELADAT

Az alábbi rejtvény 1994-ben készült a Madártávlat első évfolyamának 1. számához, és most újra megfejthetitek. „Két, vizek mellett élő madarat látsz a rajzon. Tudod-e, hogy melyek ezek? Mit gondolsz, a madarak mely tulajdonságai ihlették a rajzolót a humoros rajz elkészítésére?”

Megfejtésedet várjuk postán az MME címére:
Budapest, 1121 Költő u. 21.,
vagy e-mailben, a
csipogo@mme.hu címre!

Téli számunk helyes megfejtése: táplálékszerzés, pihenés, nász, fészekrakás, utódok felnevelése, búvóhely, tisztálkodás

A szerencsés nyertesek: Balaskó Boglárka, Sopron Pitó Andor, Győr Donáci Cseperke, Pécs

Gratulálunk!
Nyereményük egy MME bögre.

a madarak a zenei élet meghatározó ihletadó, és énekükkel mindennapjaink értékes szereplői is. Mindenképp érdemes rájuk odafigyelni! Pont ezért indítjuk útjára Budapesten a „Madárhang a városban” jótékonyági koncertsorozatunkat, hogy felhívjuk a közelünkben élő tollas barátainkra a figyelmet. A több neves előadót (Kalácska, Makám, Four Bones Harsonakvartett, Barnabás Fuvolakvintett, Városmajor Kamarakórus és az MME borsónyi táborában is megfordult Oriolus Kamarakórus) felvonultató programsorozat szervezésében főtámogatónk a Marczibányi Téri Művelődési Központ, továbbá segítségünkre lesz még a Holdudvar és társintézményei, akik a helyszínt és a technikát biztosítják számunkra a jubileumi évben. A jótékonyági koncertekhez csatlakozott még a Kobuci Kert, felajánlva színpadát és technikáját egy zenés estéhez.

A zenei programok áprilistól:

2014. április 12. 18:00,
Marczi, Budapest
– Oriolus Kamarakórus koncert
2014. május 15. 19:00,
Marczi, Budapest
– Four Bones Harsonakvartett koncert
2014. június 20. 18:00,
Marczi, Budapest
– Barnabás Fuvolakvintett koncert
2014. július 24. 20:00,
Kobuci Kert, Budapest
– Makám koncert
2014. november 22. 18:00,
Marczi, Budapest
– Városmajor Kamarakórus

A gyerekekre is gondoltunk, kisebbekre és nagyobbakra egyaránt. Lovranits Júlia, akinek nemrégiben jelent meg meseregénye a Könyvmolyképző Kiadónál, *Lea és a viharbanyák* címmel, mesél majd a kicsiknek nyáron, feltehetőleg a Margitszigeten. A délutáni mese (Hogyan tanultak meg énekelni a baglyok?) több természeti nép meséjéből szőtt tanulságos történet, kézjellel és sípjal kísérvé. Ősszel pedig az idősebbek is okulhatnak Gólya Szilján történetéből, amikor is egy ember gólyává lesz. Ezen alkalmakra készülnünk még madaras, totyogós játszótérrel, valamint madárismereti játékokkal is.

Mesedélutánok:

2014. július 12., Budapest
– Mesedélután kicsiknek:
Lovranits Júlia – *Hogyan tanultak meg énekelni a baglyok?*
2014. október 11., Budapest
– Mesedélután nagyoknak:
Lovranits Júlia – *Gólya Szilján*

Tavasszal továbbá rendezünk egy szabadteri, kirándulós interaktív játékot, ahol a gyerekek (vagy akár a felnőttek is) egy mesés történetbe kerülve a szereplők segítségével oldhatják meg a rejtélyt és ismerkedhetnek meg madársz szakvezetés mellett a madárvilág „csodáival”.

A sok mesés program mellett a Zöld Napoknak is helye van az éves eseménynaptárban. A Magyar Természettudományi Múzeum jóvoltából az MME is az aktuális témához igazodó kiállítója lesz a Zöld Heteknek.

Zöld Hetek időrendben:

2014. április 23–27., Magyar Természettudományi Múzeum
– Föld Hete
2014. május 7–11., Magyar Természettudományi Múzeum
– Madarak és Fák Hete
2014. október 1–5., Magyar Természettudományi Múzeum
– Állatok Hete

Magától értetődő, hogy a renthagyó eseményeken túl a szokásos, nagyszabású madarász események és táborok is megrendezésre kerülnek.

Madarászprogramok:

- Április végéig,**
Tata, Remeteségi út; Tarján, Szúnyog-tó; Tardos, Malon-völgy
– Békamentés
- Május végéig**
– *Tavaszi madárles* (www.mme.hu > Csatlakozzon > Közösségi programok > Tavaszi madárles)
2014. április 15–június 15.
– CES, állandó ráfordítású madárgyűrés országsszerte
2014. április 25–26.
Hevesi sík, Tarnaszentmiklós
– Szent György napi szürkemaráh-kihajtás
2014. május 3. Budapest
– Fülemülék Éjszakája
2014. május 10. Jókai Kert, Budapest
– Madarak és Fák Napja

2014. május 17. Tokaj
– Partifecske-hajózás
2014. június 21–22. Nagyhalász
– III. Nagyhalászi Gólyafesztivál
2014. június 21–22. Tápió-vidék
– Gólya Road Show
2014. július 26. Kókai gyurgyalagtelep
– Gyurgyalag-gyűrés
2014. augusztus 14–15. Balaton
– Hattyú Road Show
2014. szeptember 6.
– Rákosi Vipera Napja
2014. szeptember 20.
Jókai Kert, Budapest
– MME Családi Nap
2014. szeptember 20. Kardoskút
– Fehértó Napja
2014. október 4–5.
– Európai Madármegfigyelő Napok
2014. október 16. Hortobágy
– Daruvonulás megfigyelése
2014. november 14–16. Szatymaz
– III. Fehértavi Darvadózás
2014. november 28–29. Tatai Öreg tó
– Tatai Vadlúd Sokadalom

Táborajánló:

2014. június 29–július 4. Katalinpuszta
– II. Katalinpusztai Madarász Tábor
2014. július 14–26. Borsóny-hegység, Királyrét, Bajdázó-rét
– XXI. Borsónyi Ornitológiai és Természetvédelmi Tábor
2014. augusztus 1–október 15.
Naszály, Ferencmajori-halastavak
– XXIV. Hopp Ferenc Madarász Tábor
2014. augusztus 2–14. Borsóny hegység, Királyrét, Bajdázó-rét
– XXXIV. Borsónyi Természetvédelmi Tábor
2014. augusztus 15–október 27.
Szalonna, Kőszvényes-kút
– Bódva-völgyi Madárvonuláskutató és Természetvédelmi Tábor
2014. augusztus 16–24.
Boldogkőújfalu
– Zempléni Madarásztábor

Az időjárás és a madárállomány alakulására való tekintettel a programok, helyszínek és időpontok változtatásának jogát fenntartjuk. A változásokról és további újdonságokról tájékoztatást adunk weboldalunkon (www.mme.hu).

Az MME és az élőhelyvédelem

Élőhely-
védelem

© Orbán Zoltán felvétele

EGYESÜLETÜNK MEG-ALAKULÁSA egybeesett a modern természetvédelem kezdeteivel: az 1970-es évek első felében a hazai és nemzetközi szinten is meghatározó események, lépések történtek a természeti értékek megőrzése terén. Ebben az időszakban fogalmazódott meg a fenntartható fejlődés gondolata is, amelynek központi eleme a környezeti erőforrásokkal való hosszú távú gazdálkodás. A természetvédelem nemzetközi gyakorlatában a jelentős, emblematikus fajok védelmét szolgáló fókuszált tevékenységek mellett egyre nagyobb hangsúlyt kaptak az élőhelyek komplex, ökológiai alapokon nyugvó megőrzése. Az egyik legfontosabb, MME alakulása kori nemzetközi lépés is madarakkal kapcsolatos volt: a Ramsari Egyezmény (Egyezmény a nemzetközi jelentőségű vadvízterekről, különös tekintettel a vízimadarak élőhelyeire) 1971-ben lépett életbe.

Az MME elmúlt 40 évében a terület- és élőhelyvédelmi munka folyamatosan kísérte, kiegészítette a fajvédelmi programokat (például a védetté nyilvánítások kapcsán), mégis, a lendületet a BirdLife IBA (Fontos Madárélőhelyek, Important Bird Area) programjának hazai megvalósítása adta 1993-ban. A 2000-es évek elején jelentős munka indult el az MME és az akkori környezetvédelmi tárca együttműködésében

© Lóki Csaba felvétele

A természeti tájak megőrzése éppúgy része a természetvédelemnek, mint a kultúrtájak fenntartható állapotban való kezelése

hazánk uniós csatlakozásának természetvédelmi vonatkozásai kapcsán: elő kellett készíteni a Natura 2000 területek kijelölését, a hálózat szakmai-jogi alapjainak megteremtését, a rendszer társadalmi megismertetését. Az MME-ben 2005-től az IBA-Natura 2000 koordinátor foglalkozik e két összefüggő területtel, 2008-tól pedig az Élőhely- és Területvédelmi Csoport hatáskörébe tartozik valamennyi, a lehető legtágabban értelmezett élőhelyvédelmi, IBA és Natura 2000, EU és hazai természetvédelmi politikai feladat.

IBA

A Fontos Madárélőhelyek hálózata a madárvilág számára legfontosabb területeket foglalja magába. A területek kiválasztásának szakmai alapját a BirdLife International alkotta meg. A területek szakmai alapokon nyugvó kijelölésével, figyelemmel kísérésével párhuzamosan a területeken folyó célzott monitoring

munka is elindult. Ezt a feladatot az MME Monitoring Központja a Csoporttal közösen koordinálja, illetve a módszertan folyamatosan épül bele a Monitoring Központ által végzett monitoring feladatokba.

A Fontos Madárélőhelyek rendszere adja a legtöbb EU-tagországban a Natura 2000 hálózat Különleges Madárvédelmi Területei kijelölésének, rendszeres értékelésének szakmai alapját. A két rendszer tehát szoros összefüggésben van, amely tükröződik az MME tevékenységében, az ezért felelős csoport tevékenységében is.

Natura 2000

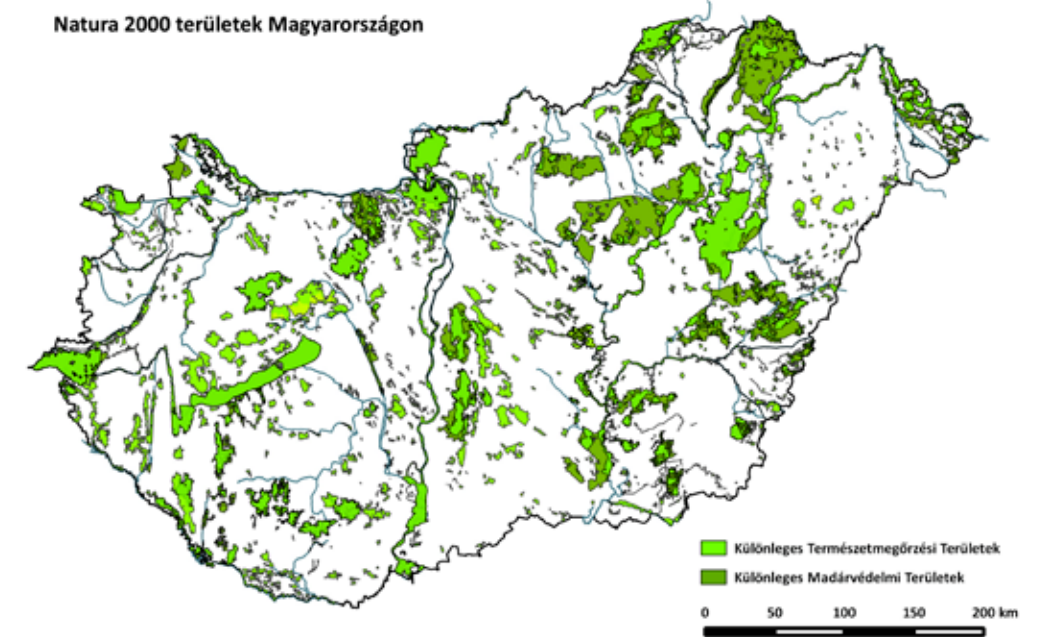
A Natura 2000 hálózat hazai kijelölésekor a Madárvédelmi Irányelv hatálya alá tartozó területeknél az IBA jelentette a fő alapokat. Az Élőhelyvédelmi Irányelv más logika szerint felépülő kijelölési módszerben is volt lehetőség civil részvétellel: a Natura 2000 Munkacsoport (CEEWeb, MME, MTVSZ, WWF) biztosította a hazai civil részvételt az úgynevezett Pannon Biogeográfiai Szemináriumon, ahol a tagországok kormányai, így Magyarország által az Irányelv jelölő fajai és élőhelyei szerint felterjesztett területek szakmai értékelése zajlott.

A Natura 2000 Munkacsoport a Natura 2000-rel kapcsolatos hazai kommunikációban is szerepet vállalt, ennek köszönhető többek között az MME és a természet-

védelemért felelős minisztérium által közösen üzemeltetett, www.natura.2000.hu címen működő hazai Natura 2000 honlap. A honlap az első számú információforrás a Natura 2000 hálózattal kapcsolatos hazai ügyekben.

Az MME Natura 2000 területekkel kapcsolatos tevékenységei közé tartoznak az olyan ügyek, eljárások, amelyek során természeti értékeket közvetlenül fenyegető beruházások, tervek ellen, a természeti értékek megőrzése mellett léptünk fel. Ilyen volt például a börgöndi repülőtér, a Zemplénbe tervezett erőmű és szivattyús energiatároló, a tűzok élőhelyen épült ürböi légvezeték ügye, de ide lehet sorolni jogszabályokkal (pl. Natura 2000 kormányrendelet), országos stratégiákkal kapcsolatos véleményezési munkákat is.

Natura 2000 területek Magyarországon

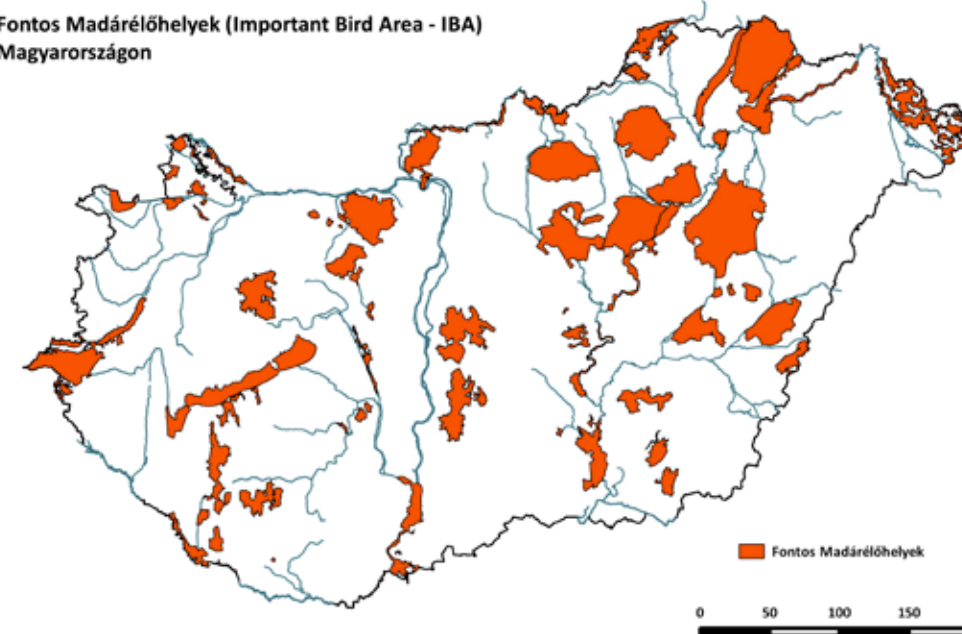

Projektek

Az Élőhely- és Területvédelmi Csoport több önálló projektet is megvalósított, amellyel, hogy a fajvédelmi projektekhez is segítséget nyújt. Utóbbira friss példa a HELICON LIFE projekt keretén belül elkészült Jászság Különleges Madárvédelmi (Natura 2000) Terület fenntartási terve, amely az első hazai ilyen dokumentum, hiszen eddig jellemzően az Élőhelyvédelmi Irányelv hatálya alá eső, kisebb kiterjedésű területekre születtek ilyen tervek. Ezzel párhuzamosan elkészült a Jászságra vonatkozó Magas Természeti Értékű Terület lehatárolás és előírásokat tartalmazó javaslat, amelyet a Vidékfejlesztési Minisztérium befogadott, ezáltal megvalósítására lehetőség nyílhat. A különféle egyéb LIFE projektek által érintett Natura 2000 területekkel kapcsolatban a Csoport munkatársai több esetben nyújtottak segítséget, de önálló, nagy projektek is elindultak.

A 2007-2010 között zajlott UNEP/GEF „Wings Over Wetlands” – Biharugra projekt legfontosabb feladatai a Biharugra- és Begécsihalastavak madárvilágának monitorozása, megőrzése és fejlesztése; olyan természetbarát halgazdálkodási módszerek kifejlesztése és bevezetésének elősegítése, melyek úgy teszik a termelést gazdaságosabbá, hogy a természetvédelem érdekei e közben nem sérülnek, vagy éppen kedveznek neki; a terület ökoturisztikai vonzerejének fejlesztése, valamint a fejlesztések segítése. A projekt többek között a terület fejlesztéséről szóló tanul-

Fontos Madárélőhelyek (Important Bird Area - IBA) Magyarországon

© Horváth Tibor felvétele

mányt készítette el, valamint az ennek megfelelő területhasználat tesztelését és hozzá kapcsolódó biológiai monitoringot végezte el.

A Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése című projekt az Átmeneti Támogatás anyagi segítségével, a Szent István Egyetem, a vácrátóti MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, a VÁTI, valamint az MME közreműködésével 20 Natura 2000 terület fenntartási tervét készítette el, valamint lefektette a hazai Natura 2000 fenntartási tervezés módszertanát 2006-2009 között.

Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap Natura 2000 fenntartási tervek elkészítése keretében támogatásával a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósággal és a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósággal együttműködve jelenleg több Természetmegőrzési Terület fenntartási tervét készítjük, illetve veszünk részt ezek elkészítésében.

A Fenntartható természetvédelem magyarországi Natura 2000 területeken című projekt a Svájci-Magyar Együttműködési Program finanszírozásával zajlik 2012-2016 között. A projekt két SPA (különleges madárvédelmi Natura 2000 terület) jogszabályban rögzített formátumú fenn-

Az élőhelyek védelme elengedhetetlen mind a területhű madarak (így például a túzok), mind a vonuló fajok (például a hatalmas csapatokban vonuló vízimadarak) megóvása szempontjából

tartási tervét készíti el. A végrehajtó konzorcium – Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Szent István Egyetem, MTA Ökológiai Kutatóintézet – az ehhez szükséges megalapozó vizsgálatokat, valamint a tervezési folyamatot végzi. Az adatgyűjtés területei 6 hal-, 3-3 kételtű- és hüllő-, 23 madár-, 10 denevér-, és 4 ragadozó emlősfaj, 5 növényfaj felmérése, a legrosszabb állapotban lévő erdei és vizes Natura 2000 élőhelyek felmérése és időbeni változásainak elemzése, az erdőkben talál-

© Simay Gábor felvétele

ható holtfa ökológiai és gazdasági vizsgálata, nagyvadhatás az erdőkben. Az adatok felhasználásával, valamint részvételi tervezéssel elkészítjük a Mátra és a Kiskunsági szikes-tavak fenntartási terveit, összesen több, mint 103 484 ha területre. A fenntartási tervezés módszertanát fejlesztjük. A javasolt kezelési előírásokat a két mintaterületünkön kb. 250-250 ha-on élőhely-kezelési mintaprojektek során teszteljük ökológiai és ökonómiai szempontból, a tapasztalatokat felhasználjuk a fenntartási tervezésben. A projekt során folynak a megalapozó vizsgálatok, valamint már elkészült egy olyan javaslat apróvad élőhelyfejlesztési témában, amelyet ha az ágazatot irányító minisztérium az Agrár-környezetvédelmi Programba illeszt, a mezőgazdasági területekhez köthető gyakori madárfajok számára is jelentős pozitív hatást fog gyakorolni.

Az elmúlt 40 év alatt a terület és élőhelyvédelmi munka jelentős eredményeket ért el, a természetvédelem horizontális megközelítése és a kapcsolódó ágazatok bevonásának szükségessége miatt a jövőben is hangsúlyos fog maradni.

**Nagy Dénes,
Králl Attila**

A rákosi vipera védelme

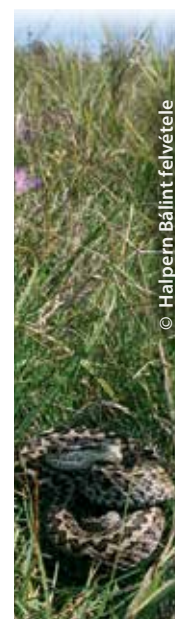
Ami nem madár

© Baracsy Ákos felvétele

Az MME programjának köszönhetően már több száz példánnyal gyarapodott a hüllőritkaság szabadon élő állománya

EZ A KISTERMETŰ hüllőfaj fél évszázada még jelentős nagyságú, összefüggő élőhelyeket népesített be a Duna-Tisza-közén és a Hanságban. Az 1950-es évektől felgyorsult élőhelyátalakítások hatására azonban állományai feldarabolódtak, a kis létszámúvá vált populációi egymástól elszigetelődtek. A gyors és nagymérvű pusztulás elsődleges oka az élőhelyvesztés volt, aminek következtében a faj lestorult azokra a mélyebb gyepfoltokra, amelyeket ciklikusan bár, de a késő őszi, téli, kora tavaszi magas vízállás jellemez, s ez a telelő állatok pusztulását eredményezte. A megmaradt populációkat tovább csökkentette a faj számára kedvezőtlen gyephasználat is. Ezt elsősorban a gépi kaszálás jelentette, amely rövid idő alatt nagy területet érintve tüntette el a számára védelmet jelentő növényzetet, s így az egyedek a predátorok – gólyák, gémekek, ragadozó madarak, szalakóta, róka, borz, vaddisznó – könnyű zsákmányává váltak. A jelentős mértékű

© Halpern Bálint felvétele

illegális befogás is tovább zsugorította az állományokat. Így az 1980-as évek végére nyilvánvalóvá vált, hogy sürgős beavatkozásra van szükség, ha meg akarjuk őrizni a fajt, s ennek kezdeményezője Egyesületünk volt. Az első „nem madaras” egyesületi program kezdetben sokak értetlenségét váltotta ki.

Az 1993-ban induló program első éveiben a még meglévő állományok feltérképezése zajlott, majd az élőhelyek pontos felvételezése. Már a kezdetekben lehetett sejteni, hogy a rendkívül kis területre viszszaszorult és egymástól elszigetelt állományok önmaguktól már nem lesznek képesek megerősödni, és felmerült a beltenyésztettség kérdése is. Az is világossá vált, hogy kizárólag élőhelyközpontú, gyakorlati védelmi intézkedésekkel már nem lehet megőrizni a fajt, ezért kidolgoztuk az egyedek félvad tartásban történő szaporításának módszerét. Az Európai Unió LIFE-pályázatának köszönhetően létrehoztuk Középadacson a Rákosivipera-védelmi Központot,

ahol természetes körülmények között tartjuk az állatokat. A szaporulat egy részét 4 éves korukban, tenyészerettként helyezzük ki az időközben, az érintett nemzeti park igazgatóságok által „vipera-baráttá” alakított és gyeprekonstrukcióval megnövelt méretű élőhelyekre. Az első kitelepítés 2010-ben volt, és azóta csaknem 300 egyedet bocsátottunk szabadon a Kiskunságban, illetve megkezdődött a hansági kibocsátások is. Az eddigi eredmények felkeltették a nemzetközi szakmai közönség érdeklődését és kiváltották elismerését is. Általános vélemény, hogy világszerte nincs még egy ehhez hasonlóan eredményes hüllővédelmi program. Az egyre nagyobb számú kitelepítésnek köszönhetően jó esélyünk van arra, hogy hazánk legveszélyeztetettebb gerinces állata, amelynek teljes szabadtéri állománya kevesebb mint 1000 példány, megerősödik és elkerüli a kipusztulást.

**Péchy Tamás,
Halpern Bálint**

Webkamerák és madárvédelem

Természetfilmzés

FÜTÖTT SZOBÁBÓL, rejtett kamerákkal követték nyomon a parlagi sasok életét a természetvédők és természetfilmesek a tél folyamán, a világháló segítségével pedig százezernyi érdeklődő figyelhette, hogyan boldogulnak ezek a pompás ragadozómadarak a Jászságban.

Az élő közvetítést figyelve a természetfilmesek szokatlan dologra lettek figyelmesek. A sasok számára kitett pulykatemekből több az éjszaka folyamán eltűnt. Mikor aktiválták a kamerákon az éjjellátó funkciót, lelepleződtek a „bűnösök”. Vörös rókák játsszák valahogy ki az etetőhely körül kifeszített villanypászort.

Jelenleg két kamera ad élő adást a parlagi sasok kedvelt költőterületéről, a Jászságból. Az egyik egy etetőt mutat, ahol nemrégiben egy parlagi

sas és egy róka találkozott. A felvételek bejárták a hazai sajtót.

– Az etető létrehozására azért volt szükség, mert sajnos az utóbbi időben megnövekedett a mérgezések száma, ami a téli táplálékhiányos időszakban még nagyobb veszélyt jelent a sasokra. Ezért döntöttünk úgy, hogy létrehozunk biztonságos táplálékot kínáló etetőt. – mondta Horváth Márton, a HELICON LIFE-program vezetője.

– Villanypásztorral próbáljuk elérni, hogy a kitett hús csak a madarak számára legyen elérhető, de úgy látszik, a védelmi rendszernek valahol van egy gyenge pontja, amit a rókák kihasználtak. – tette hozzá Juhász Tibor a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi öre.

– Sokan követik az élő adást, de előfordul, hogy nem látnak mindig sást. A holló és a szarka gyakori

Természetfilmzés átalakulóban

A természetfilmzés átalakulóban van. A kamerák kisebbek, érzékenyebbek, mint valaha, éjjel-nappal egyaránt látnak, ember sem kell a működtetésükhöz, és ami a legfontosabb: élő képet közvetítenek. Ezt a tendenciát felismerve a Természetfilm.hu Tudományos Filmműhely Egyesület és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület – az Európai Unió LIFE Nature alapjának támogatásával –, rejtett kamerák, fészekkamerák és kameracsapdák telepítésébe kezdett. Az eszközöket a Parlagi sas védelme Magyarországon (LIFE10NAT/HU/019) és a Rákosi vipera védelmi LIFE + programban (LIFE07 NAT/H/000322) használják elsősorban.

Mára több tucat jól álcázott, önműködő kamera forog folyamatosan a vadonban, a rögzített felvételek hossza meghaladja a több ezer órát. A vadvilág rejtett kamerákkal történő megörökítéséről a Média-tanács támogatásával 2014 végéig önálló ismeretterjesztő film készül Kis Kamerák, Nagy Vadak címmel. A természetből ellesett pillanatok a parlagi sas és a rákosi vipera védelméről szóló dokumentumfilmekben láthatja viszont a nagyközönség, a világhálón pedig akár élőben is követhetik az eseményeket.

szereplő a felvételeken, de a sashoz bizony szerencse kell. Ha telitölte a begyét, akár 2-3 nap is eltelik, mire újból leszáll az etetőhöz. A várakozás éppen ezért izgalmas! – mondta Kiss Ágnes természetfilmese, aki folyamatosan szemmel tartja a kamerák képét. – Eddig csak fiatal egyedeket lehetett látni az etetőnél, az öregek még nem merészkedtek le, de ez betudható az enyhe télnek

A webkamerák segítségével bárki a saját szemével nyomon követheti a madárritkaságok életének rejtett pillanatait

is. Az utóbbi napok legizgalmasabb pillanata az éjszakai közvetítések során történtek. Bepillanthattunk a rókák éjszakai viselkedésébe, a két felágaskodó róka tánc-szerű viselkedése pedig egészen váratlanul ért minket, a filmműhelyben még senki sem látott ilyen jelenetet. – tette hozzá Ágnes, aki ha nincs gépközelben, a mobiltelefonján tartja szemmel az etetőhelyt.

Az online közvetítésért felelős Tóth Zsolt Marcell is pontosan tudja, mi történik a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság által felügyelt etetőn.

– A róka és a sas összecsapása tényleg különleges volt, de azóta már túl vagyunk egy újabb „csúcstalálkozón”. Pár nappal ezelőtt egyszerre négy sas volt az etetőn. Három parlagi sas és egy rétisas. Az ilyen pillanatokért éri meg ez a sok munka. – mondta a díjnyertes természetfilmese, aki régóta készült rá, hogy egyszer a monitor előtt ülve, az egér kattintgatásával készítsen természetfilmet.

– Sokat köszönhetünk a Ustream-nek, ahol felismerték, milyen különleges tartalmakat tudunk szolgáltatni.

Videóajánlat:

Rókatánc az esőben:

www.ustream.tv/recorded/43018974
www.youtube.com/watch?v=NmxwGTRiMz0

Róka és sas nappali találkozója:

www.ustream.tv/recorded/43019083

www.youtube.com/watch?v=jj8uV_tgKcU

Lelepleződtek a pulykatolvajok:

www.ustream.tv/recorded/43018975
www.youtube.com/watch?v=6pUtKYqkIA

online közvetítés:

<http://parlagisas.hu/content/webkamera>

parlagisas-fészek:

www.ustream.tv/channel/parlagi-sas-fszek-kamera

sas S.O.S. kisfilmek

www.ustream.tv/channel/parlagi-sas-kisfilmek-imperial-eagle-short-films

rétisas-fészek:

www.ustream.tv/channel/rei-sas-fszek

Olyan felhasználói felületet kaptunk a magyar-amerikai startup cégtől, ami több kamerát is könnyedén kezel, korábbi anyagokat vissza lehet rajta nézni, és ismételni. Ezek tovább növelik a sasbarátok amúgy is népes táborát.

– Az élő HD adás sokáig csak álom volt. Hogy ezt sikerült megvalósítani, az folyamatos fejlesztő munka eredménye. – hangsúlyozta Magyar Csaba, az iOutlet munkatársa, akinek több hónapos munkája van abban, hogy a közvetítés megbízhatóan működjön.

– Az adás jelenleg nappal működik, sajnos a napelemek a téli időszakban túl kevés energiát termelnek a folyamatos közvetítéshez. Ahogy egyre nyúlnak a nappalok, már éjszaka is teszteljük a kamerarendszert. Bővítettük az akkumulátorpar-

„Filmes nélkül”

Az élővilág lefilmezésének és a természetes viselkedésformák megörökítésének a legfőbb akadálya gyakran maga a filmes. Az emberi jelenlét zavaró hatását vagy tökéletes álcával, vagy önműködő kamerákkal lehet kiküszöbölni. A technológiát először önkiváló fényképezőgépeknél használták, később pedig megjelentek a kameracsapdák. Az első készülékek alacsony felbontással, és csak nappal működtek. Ma már akár áruházi kínálatból is elérhetőek a szuperérzékeny, éjjellátó, HD formátumban rögzítő készülékek. Mindez új perspektívákat nyit az érdeklődő nagyközönség számára. A passzív nézőkből aktív megfigyelők lesznek, akik értékes megfigyeléseikkel, megfigyeléseikkel hozzájárulnak a természetvédelmi programok sikeréhez, észrevételeiket, értékes felvételeiket pedig eljuttathatják a programért felelős szakembereknek.

vételekkel sikerült bebizonyítaniuk: a sasfészek a sasok távollétében sem üres. Éppen ellenkezőleg, mágnes-

– Sokat köszönhetünk a Ustream-nek, ahol felismerték, milyen különleges tartalmakat tudunk szolgáltatni.

– Az élő HD adás sokáig csak álom volt. Hogy ezt sikerült megvalósítani, az folyamatos fejlesztő munka eredménye. – hangsúlyozta Magyar Csaba, az iOutlet munkatársa, akinek több hónapos munkája van abban, hogy a közvetítés megbízhatóan működjön.

– Az adás jelenleg nappal működik, sajnos a napelemek a téli időszakban túl kevés energiát termelnek a folyamatos közvetítéshez. Ahogy egyre nyúlnak a nappalok, már éjszaka is teszteljük a kamerarendszert. Bővítettük az akkumulátorpar-

ként vonzza a különféle fajokat. Az élénk madárjárás magukat a természetvédelmi szakembereket is lenyűgözte, és külön cikkben számoltak be a sasfészek vendégeiről. A Természetfilm.hu Tudományos Filmműhely Egyesület és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület – az Európai Unió LIFE Nature alapjának támogatásával –, a saskamerákon kívül további kamerákat is működtet országsszerte.

Molnár Attila Dávid

Az MME nemzetközi kapcsolatainak kezdetei

Hídépítés „Kelet” és „Nyugat” között

Nemzetközi kapcsolatok

Péchy Tamás, Mike Ounsted, Haraszthy László, Pál Szabó Ferenc, Molnár László, Harangi István, Császár Ede, Molnár Ákos, Jánossy Dénes, Sir Peter Scott, Molnár Kata, Kállay György (Fülöpháza, kékcsőrűréce-telep, 1986)

© MME Archivum

EGYESÜLETÜNK MEG-ALAKULÁSAKOR még „virágzó” szocializmus meghatározta a nemzetközi kapcsolatok alakulását is. Elsősorban a szomszédos (szocialista) államokban működő madarászokkal lehetett felvenni a kapcsolatot. A szlovákoknál évek óta működő Tabor Ochranov Prirody, TOP (természetvédelmi tábor) meglátogatása után a résztvevők (Legány András, Szentendrey Géza, Kállay György) elhatározták, hogy itthon is szerveznek ilyet. Az első Természetvédelmi és Ornitológiai Tábor (TOT) a Tiszavasvári Csoport már 1975 nyarán megszervezte, és azóta is minden évben megrendezi. Az idén lesz a negyvenedik.

A Madártani Intézet madárgyűréssel foglalkozó külső munkatársai (Somogyi Péter,

Jánossy Dénes (balról 4.) és Kállay György (balról 5.) a Rapperswilben rendezett konferencián (1985)

Kállay György, Szentendrey Géza, Haraszthy László) 1973 és 1975 között több alkalommal is meglátogatták a Lengyelországban

működő madárvonulás-kutató tábor, a Balti Akciót, ahol a lengyel kollégák több tízezer madarat gyűrűztek, és a kézben tartott

© SVS Archivum

madarakról biometriai adatokat is felvették. Az itt tapasztaltak alapján szervezték meg a Pilisi Csoport tagjai 1974 őszén az első Kisoroszi Vonuláskutató Tábor. Ezt követően a helyi csoportok országszerte számos madárgyűréző és vonuláskutató tábor indítottak. Az azonos módszerekkel dolgozó táborok hálózatából alakult ki az „Actio Hungarica” vonuláskutató országos program, ami ma is aktívan működik.

1978-ban került sor az első nyugati kapcsolatfelvételre. Kállay György és Haraszthy László Angliában, az Angol Királyi Madárvédő Egyesületnél, az RSPB-nél tettek látogatást, majd az itt szerzett tapasztalatok nagyban segítettek egyesületünk tagtoborzását és a tagság tájékoztatásának megszervezését.

A nyugati kapcsolatok az 1980-as évek közepén váltak intenzívebbé. Haraszthy László 1984-ben járt először az osztrák WWF-nél, és itthon örömmel újságolta a szomszédok együttműködési szándékát, amely lehetővé tette a későbbi WWF-programok kidolgozását és az igen jelentős nemzetközi támogatások megszerzését. (1986: *Füves puszták védelme*, később az *Ártéri erdők védelme*, *Kerecsenvédelem* stb.)

Az ICBP (Nemzetköz Madárvédelmi Tanács, a BirdLife elődszervezete) 15. európai konferenciáját 1985 februárjában a svájci Rapperswilben szervezte. A szocialista országok képviselőit a korábbi konferenciákra is meghívták, de csak a semleges Svájcnak volt esélye arra, hogy oda engedélyezik a kiutazást. A Svájci Madárvédők Szövetsége (SLKV) az MME elnökét, Jánossy Dénest és főtájkárát, Kállay Györgyöt hívta meg. Nekik „csak” az útlevelet kellett megszerezniük, mert az ottani testvér-szervezet minden költséget vállalt. (A fiatalok tájékoztatására csak annyit, hogy ebben az időszakban Magyarországról háromévenként egyszer lehetett nyugatra utazni, ha a kérelmező egyáltalán megkapta a kiutazási engedélyt!) Mivel az MME ekkorra már ismert madárvédő szervezet volt, az illetékes minisztérium támogatta a szolgálati útként való kiutazásukat. A konferencia nagyon jó

© MME Archivum

A Visegrádon rendezett nemzetközi madárvédelmi konferencia résztvevői (1987)

hangulatban és baráti légkörben zajlott. A nyugati kollégák őszinte érdeklődésén és segítőkészségén felbuzdulva az MME képviselői hivatalosan meghívták a résztvevőket Magyarországra. Elvállalták a soron következő európai konferencia megszervezését, amely 1987-ben Visegrádon került megrendezésre. Jellemző az akkori viszonyokra, hogy a svájci rendezvényen az NDK-ból érkezett kolléga hozzászólásában magából kikelve vádolta meg a magyarokat, hogy a meghívásuk komolytalan, mert nem egyeztettek a pártközponttal.

A Somogy Megyei Csoportunk az IUCN kezdeményezésre nagy sikerrel szervezte meg 1986-ban a Nemzetközi Vidravidelmi Konferenciát Kaposváron. A külföldi résztvevők ámulattal nézték Belső-Somogy csodálatos élőhe-

lyeit, a rétisast, a fekete gólyát. Itt merül fel először a halastavak megvásárlásának lehetősége, amelyet később (1989-ben) az akkori Környezetvédelmi Minisztérium és az osztrák WWF anyagilag is támogatott.

Az 1980-as évek közepétől több nemzetközi együttműködés indult. Elkezdődött a kékcsőrű réce visszatelepítési programja, amely az angol kapcsolatainkat alapozta meg. Szakmai delegáció, Márkus Ferenc, Szitta Tamás és Haraszthy László járt az NSZK-ban az uhuvédelmi program tanulmányozására, amelynek eredménye lett az uhu-visszatelepítési program előkészítése és megvalósítása Magyarországon.

Az osztrák WWF által támogatott központi MME-programokhoz 1987-ben kaptunk egy terepjárót,

amely kiválóan segítette a szervező és terepi munkákat, ugyanakkor számos kalandos esemény eszköze is lett. A terepjáró, egy platós Toyota Hilux – amelyből akkor még Magyarországon egyetlen darab sem volt – behozatala rendkívüli nehézségeket jelentett. A vám kifizetése lehetetlen volt. Jánossy Dénes magas szintű, az akkori pénzügyminiszterig elérő kapcsolatai kellett ahhoz a megoldáshoz, hogy az autó a WWF tulajdona maradt, az MME az üzemben tartó lett. Ráadásul a kötelező szervizt és a javításokat Bécsben kellett csináltatni, mert itthon akkoriban ilyen szolgáltatás még nem volt. Két említésre méltó „szerviz út” volt. Az autót reggel hatra kellett Bécsbe vinni, hogy még aznap haza lehessen érni. Visszafelé mindig volt valami egyéb intéznie való is. Az egyik alkalommal a Svájci Madárvédők Szövetségétől ajándékba kapott, és általuk Bécsbe eljuttatott Minolta fénymásolót kellett elhozni. A becsomagolt másológép jól elfért a platón. (Meg kell említeni, hogy abban az időben még október 23. előtt bezárták vagy összeszedték az írógépeket, a stencilgépekről részletes nyilvántartást vezetett az elhárítás, sőt azt is rendszeresen ellenőrizték, hogy mit másolunk a stencilgéppel. Fénymásolóról csak hallomásból tudtunk.) A WWF-es és MME-s emblémával ellátott autóval sötétben értek a kollégák a határhoz. A vámosoknak annyira új és érdekes volt a Toyota és annak okmányai, hogy a másológépet már meg sem nézték. Erre sem kellett vámot fizetni. Hasonló eset volt, amikor az osztrák WWF gyűjtőperselyeiben évek során összegyűlt több kilónyi magyar aprópénzt hozták haza.

A már említett visegrádi konferencia előkészítése során a feladat

amely kiválóan segítette a szervező és terepi munkákat, ugyanakkor számos kalandos esemény eszköze is lett. A terepjáró, egy platós Toyota Hilux – amelyből akkor még Magyarországon egyetlen darab sem volt – behozatala rendkívüli nehézségeket jelentett. A vám kifizetése lehetetlen volt. Jánossy Dénes magas szintű, az akkori pénzügyminiszterig elérő kapcsolatai kellett ahhoz a megoldáshoz, hogy az autó a WWF tulajdona maradt, az MME az üzemben tartó lett. Ráadásul a kötelező szervizt és a javításokat Bécsben kellett csináltatni, mert itthon akkoriban ilyen szolgáltatás még nem volt. Két említésre méltó „szerviz út” volt. Az autót reggel hatra kellett Bécsbe vinni, hogy még aznap haza lehessen érni. Visszafelé mindig volt valami egyéb intéznie való is. Az egyik alkalommal a Svájci Madárvédők Szövetségétől ajándékba kapott, és általuk Bécsbe eljuttatott Minolta fénymásolót kellett elhozni. A becsomagolt másológép jól elfért a platón. (Meg kell említeni, hogy abban az időben még október 23. előtt bezárták vagy összeszedték az írógépeket, a stencilgépekről részletes nyilvántartást vezetett az elhárítás, sőt azt is rendszeresen ellenőrizték, hogy mit másolunk a stencilgéppel. Fénymásolóról csak hallomásból tudtunk.) A WWF-es és MME-s emblémával ellátott autóval sötétben értek a kollégák a határhoz. A vámosoknak annyira új és érdekes volt a Toyota és annak okmányai, hogy a másológépet már meg sem nézték. Erre sem kellett vámot fizetni. Hasonló eset volt, amikor az osztrák WWF gyűjtőperselyeiben évek során összegyűlt több kilónyi magyar aprópénzt hozták haza.

A svájci társ-szervezetünktől (SVS) kapott nevezetes fénymásológép

Területi szervezetek kapcsolatai

A Szolnoki Csoport a Német Természetvédelmi Szövetség Naturschutzbund Deutschland (NABU) három regionális csoportjával ápol a rendszerváltás óta kapcsolatot. Első együttműködésünk a fehér gólya védelmének kapcsán a NABU Schleswig-Holstein tartományi tagjaival alakult ki. Ők irányítják, fogják össze a német gólyavédelmet. Uwe Peterson tanár úr vezetésével 2013-ban járt itt egy csoportjuk, mi is többször voltunk Észak-Németországban.

Számukra az Alföld, a puszták, a Hortobágy, a Kiskunság és az elviselhetetlen, 30-35 °C meleg jelentettek különös élményt, nekünk az Északi-tenger, az ottani síkvidék, az északi madárhegyek kiemelkedő tagja, Helgoland szigete és a májusi +5-8 °C volt szokatlan.

A rendszerváltást követően nagyobb városaink sorra építették ki a partnervárosi kapcsolatokat. Szolnok egyik legelső, és talán legeredményesebben működő ilyen kapcsolata a Baden-württembergi Reutlingen városával alakult ki. Ennek a kapcsolatnak köszönhetően tudtunk együttműködni az ottani NABU csoporttal. Az akkori elnök, Hans Joachim Riedinger tanár úr csapatával személyes, baráti viszony alakult ki. Az ő anyagi támogatásával tudtuk megvásárolni az Albertirsa határában található gyurgyalagtelepet 2003-ban. A partfal felújítását követően itt él Magyarországon a legnagyobb gyurgyalag állomány. Szintén a reutlingeni NABU csoport támogatta 2007-ben az abonyi Kaszáló-erdő megvásárlását. Korábban itt élt hazánkban a legnagyobb, varjúfészkekben költő kékvércsetelep.

Urbán Sándor

A Baranyai Csoport 1996 és 1999 között állt kapcsolatban a svájci Lanius Egyesülettel. Ők madaras kitűzők gyártásával foglalkoznak, és a nyereségüket számukra tetsző természetvédelmi programokra fordítják. A segítségükkel vásárolta meg csoportunk a Gyöngyösmellék határában lévő lápos terület nagyobbik részét, ahol élőhely-rekonstrukció után gazdag orchideaállományt (hússzínű ujjaskosbor, mocsári kosbor, békakonty) regisztráltunk, ráadásul egy vitézkosbor is megjelent.

Nemcsak az egyesületi központ, hanem mi is éveken keresztül használtuk a svájci SVS-től támogatásként kapott fénymásolót, amit a fényképen látható módon köszöntünk meg.

Madas Katalin

Az MME 4. sz. Gömör-Tornai Csoportjának külföldi kapcsolatai alapvetően a fehér gólya ismertségére építő madár- és természetvédelmi oktatási program keretében épültek ki. A program életre hívója és legfontosabb támogatója liechtensteini CICONIA Alapítvány (Ciconia Stiftung Transnationales Storchprojekt Europa-Afrika). A programban igen aktív kapcsolatot ápolunk a kassai székhelyű Kelet-szlovákiai Múzeummal (Východoslovenské múzeum), illetve a Gólya Egyesülettel (ZO SZOPK Bocian). Számos kiadványt (pl. Gólyamánia, gólyás memóriajáték) és vándorkiállítást készítettünk közösen, többségüket a magyar mellett szlovák nyelven is. Legfontosabb közös rendezvényünk az iskolásoknak szervezett Gólyanap, amelyet az elmúlt években Kassán tartottunk meg.

Boldogh Sándor

és az MME „küldetése” volt az összes szocialista ország képviselőinek részvételét biztosítani, hogy a madárvédelmi kérdések egyeztetése érdekében konferenciánk valóban európai találkozó legyen. Ennek jegyében a szükséges levelezés mellett személyesen is meg akartuk ismerni azokat, akiket meghívunk. Jártunk az NDK-ban, Szlovákiában, Jugoszláviában és Romániában. Egyeztetünk az ottani egyesületi/intézeti képviselőkkel, és igyekeztünk olyan személyt meghívni, aki valóban képviselni tudja az adott térség madárvédelmi törekvéseit. Egy országból általában 2-3 főt kerestünk fel. A Romániában tett látogatásunk volt a legemlékezetesebb, mert utunk során végig követték az ottani elhárítók. Erre számítva magyar származású házigazdáink az elhárítókat is meghívták a hivatalos egyeztető tanácskozásra, ahol megállapodtunk abban, hogy kiket hívunk meg. A pecsétes meghívóleveleket időben postáztuk. Visegrádra egyik jelöltünk sem érkezett meg, de három másik román képviselő mégis ott volt. Később tudtuk meg, hogy még a bukaresti madártani intézet román vezetőjétől is bevonták az útlevélt.

A konferenciáról a Madártávlat 2012. évi 3. számában, a BirdLife történetének ismertetése kapcsán már beszámoltunk. Az MME számára azért is volt fontos ez a nemzetközi találkozó, mert a nyugati országok képviselői részletesebben megismerhették tevékenységünket, szerveztségünket, a kirándulások során láthatták, hogy mennyi helyben megvédendő természeti érték van még Magyarországon, és nem utolsósorban nekünk is lehetőségünk adódott, hogy további támogatókat szerezzünk.

Tulajdonképpen itt alapoztuk meg az angol, svájci, holland stb. kapcsolatainkat, amelynek eredményei napjainkra is kihatnak. Ettől kezdve az MME képviselője az ICBP európai bizottságának választott tagja lett. Az angol RSPB-támogatással megalapozott tagnyilvántartási rendszerünk a rendszerváltást követően meghatározó jelentőségű volt. A testvérszervezetek támogatásának köszönhető a Fontos Madárelőhelyek (IBA) program megvalósítása, amely a későbbi

Kállay György az MME elnöki dolgozószobájában

Natura 2000 hálózat Madárvédelmi Területeinek alapját képezte.

A soron következő ICBP-konferenciát Törökországban, Adanába szervezték, ahová az MME képviselői is hivatalosak voltak.

Az összekötő híd szerepét folytatva, az 1989-es történetre Kállay György így emlékszik vissza:

Elhatároztuk, hogy autóval megyünk és a konferencia után teszünk egy kirándulást és megnézzük a kihalással veszélyeztetett tarvarjúkat az Eufrátesz partján. Az én költségeimet az RSPB biztosította (repülőjegy és szálloda), a Környezetvédelmi Minisztériumtól kapott VW mikrobuszt Haraszthy László vezette. Kiszámítottuk, hogy a rendelkezésünkre álló támogatásból kilenc fővel tudunk kiutazni, és felajánlottuk az ICBP titkárságának, hogy magunkkal visszük a szlovák, a cseh, a román, a kelet-német és a bolgár képviselőket, amennyiben az adanai ellátásukról gondoskodni tudnak. A pozitív választ követően elkezdtük az érdemi szervezést, és több napra elég hideg élelemmel megpakolva időben elindultunk a 2500 km-es útra. Budapestről indultunk (Haraszthy L., Márkus F. és Kállay Gy.), Stefán Dankó (szlovák) és Max Dornbusch (kelet-német) kollégákkal. A cseh Jan Hora-t Belgrádban, a bolgár Stefan Doncevet pedig Szófiában vettük fel. Törökországban csatlakozott a delegációhoz Császár Ede, Dóczy Éva és Madas Katalin, akik

repülővel érkeztek. A három napos út – az akkori közlekedési viszonyok között – rendkívüli megpróbáltatásokkal járt. Kalandos utazás után késő délután, néhány perccel a hivatalos pohárköszöntő előtt érkezünk a konferencia helyszínére. Alig szálltunk ki az autóból, tüstént kezdődött az egyik fontos tanácskozás az európai madárvédő egyesületek együttműködési lehetőségeiről.

Késő este kaptuk a hírt Magyarországról, hogy a parlament felfüggesztette a Visegrád-nagymarosi vízlepcső építését. (A visegrádi konferencián résztvevők látták a megkezdett építkezést. Ez a „környezetvédelmi ügy” beszélgetések közben sokszor felmerült.) Elhatároztuk, hogy a másnap reggel kezdődő tanácskozás elején ezt bejelentjük. A konferencia közel száz madár- és természetvédő résztvevője kitörő tapsal fogadta a magyar delegáció bejelentését, amelyben emlékeztettük a visegrádi tanácskozásra is résztvevőket a parlament döntésére.

A konferencián olyan fontos témákról volt szó, mint a fontos madárelőhelyek hálózata (Important Bird Areas, IBA) vagy az európai vizes élőhelyek védelmének kérdése. Itt merült fel először az ICBP szervezeti megújításának igénye is, és több éves előkészület után, 1993-ra megalkult a BirdLife.

**Haraszthy László,
Kállay György,
Madas Katalin**

MME és a madárgyűrűzés

Madárgyűrűzés

© Orbán Zoltán felvételei

JELENTŐS MÉRFÖLDKŐ volt az MME megalakulása a magyarországi madárgyűrűzés történetében. Az ezt megelőző időszakban a Madártani Intézet végezte a szakmai irányítást, de az Intézet tevékenységi köre az Országos Természetvédelmi Hivatalba való áthelyezését követően egyre inkább a környezetvédelmi tárca államigazgatást szolgáló adminisztratív feladatainak ellátására helyeződött át. A Intézet korábbi külső munkatársai az egyesület keretein belül szervezettebb formában végezték a madárjelöléseket. Ebben az időben szállította le az Állami Pénzverő is azt a 70 000 gyűrűt, ami a gyűrűhiány akut gondjait megoldotta. Az 1970-es évek második felére az MME folyamatosan átvette a hazai madárgyűrűzés szervezését és szakmai irányítását Magyarországon. Ez azonban nem jelentett különösebb zökkenőt, mivel a gyűrűzés ügyével foglalkozó személyek sorában nem történt jelentősebb változás.

Az MME Gyűrűző és Vonuláskutató Szakosztály tagjai havi rend-

szerepességgel tartottak összejöveteleket, továbbképzéseket. A munka színvonalának javítására az újonnan bekapcsolódók részére tanfolyamokat tartottak, külföldről pedig függönyhálókat hozattak be. Ezek lehetőséget adtak az addig ritkábban jelölt énekesmadarak gyűrűzésére és a tervezett mintavételezésekre. A lengyelországi „Actio Baltica” mintájára Szentendrey Géza, Roman Holynski, Kállay György és Haraszthy László szervező munkájának köszönhetően az 1970-es években megindult Magyarországon az „Actio Hungarica” madárgyűrűző hálózat munkája. Kezdetben a Visegrádi-hegységben, majd sorra indultak az újabb táborok országsszerte, amelyekben az MME aktivistáinak óriási szerepük volt.

A Szakosztály 1997-ig a hazai madárgyűrűzéssel kapcsolatos szabályozások döntéshozó testülete is volt egyben. A Szakosztály első elnöke Schmidt Egon volt, majd helyét 1988-tól Csörgő Tibor vette át, aki 25 éven át irányította a szakmai munkát. A Szakosztály

Magyarországon a madarak befogását és gyűrűzését kizárólag vizsgázott és érvényes engedéllyel rendelkező szakemberek végezhetik, munkájukat az MME Madárgyűrűzési Központja koordinálja

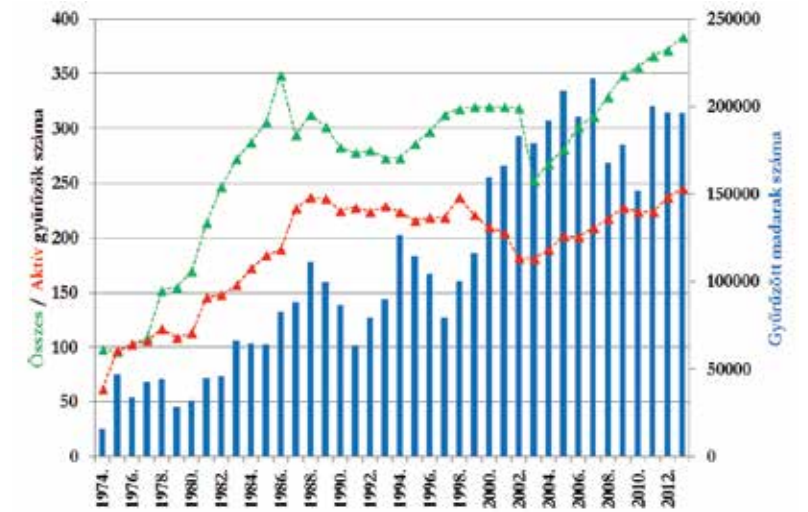
titkára a Madárgyűrűzési Központ mindenkor vezetője, az elnökségi tagokat (6 fő) pedig a szakosztály tagságából választják az ötévente tartandó szakosztályi üléseken. A Szakosztály vezetősége kidolgozta a madárgyűrűzés szakmai és etikai szabályzatát, valamint a madárgyűrűzők vizsgáztatásának rendszerét. A vizsgára két, szakmai tapasztalattal rendelkező gyűrűző ajánlatával lehetett jelentkezni, és számot kellett adni a madárfaj-, valamint a szakmai ismeretekről. A sikeres vizsgát követően az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal Madártani Intézete adta ki és hosszabbította meg évente a madárgyűrűzési engedélyeket. Az MME által szervezett gyűrűzőtanfolyamoknak köszönhetően jelentősen emelkedett a madárgyűrűzők száma Magyarországon. 1998-tól, új jogszabályi háttér miatt már nem az MME, hanem a szakminisztérium szervezi az anyagában is kibővített madárgyűrűzési vizsgákat, az elsőt – néhány éves kihagyást követően – 2002-ben.

A Madárgyűrűzési Központ az MME Titkárságon kapott elhelyezést, ami eleinte a II. kerület Keleti Károly utca 48. számú ház egy földszinti régi üzlethelyiségében volt. 1985-ben az MME központi irodája a madárgyűrűzési részleggel együtt a mai helyére, a XII. kerületi Költő utcába, a Jókai-kertbe költözött. A Madárgyűrűzési Központban dolgozó munkatársak 1974-től napjainkig Schmidt Egon, Haraszthy László, Roman Holynski, Harangi István, Büki József, Tóth László, Varga Lajos, Simon László, Halmos Gergő, Marosi Norbert, Verseczki Nikoletta voltak, jelenleg Karcza Zsolt a főállású központvezető. Az alkalmazottak mellett számos – a katonai sorkötelezettségüket kiváltó – polgári szolgálatos (Bajor Zoltán, Balázs András, Benedek Tibor, Hős János, Kókay Szabolcs, Künsztler Róbert, Magyar Zsolt, Marosi Norbert, Nagy Krisztián, Rákosi Gergely, Téglás Tamás) és önkéntes segítő végezte a feladatok ellátását, elsősorban a gyűrűgyártásban és a számítógépes adatrögzítésben. Ez utóbbi munka a nyolcvanas évek végén kezdődött. A hazai kódrendszert (HURING) és az első, „Proring” nevű szoftvert Szép Tibor dolgozta ki, amit az 1990-es évek közepétől Varga Lajos által fejlesztett „Ring office” elnevezésű számítógépes alkalmazás váltott fel. 2005-ben befejeződött az összes fellelhető hazai adat visszamenőleges rögzítése is. Ezt az óriási munkát a Központban alkalmazásában lévő és a polgári szolgálatos

Harangi István a Budakeszi Vonuláskutató Táborban (1984)

© Bécsy László felvételei

A gyűrűzők számának alakulása az MME megalakulása óta
Balra: Kisoroszi Vonuláskutató Tábor (1984), a képen: Zágón András, Lövei Gábor, Büki József, Haraszthy László, Roman Holynski (madárgyűrűzés közben)

kollégák mellett megbízott külső munkatársak (Albert László, Kollár József, Lóránt Miklós, Madarász Boglárka, Miklay György, Orbán Zoltán) és önkéntes segítők tucatjai (Éles Balázs, Morandini Pál, Vadász Csaba, Vigh Livia és még sokan mások) végezték. Az utóbbi években egyre nagyobb arányban maguk a gyűrűző kollégák végzik az adatrögzítést. Ők az éves madárgyűrűzési jelentéseket elektronikus adatbázis formában küldik meg, amit a Központban ellenőrzés után importálnak az adatbankba.

Az utóbbi időszakban – a T-Systems támogatásával – folyik egy új, a mai igényeknek és számítógépes rendszerkörnyezetnek megfelelő madárgyűrűzési szoftver

© MME Archivum

© Orbán Zoltán felvételei

a Madárgyűrűzési Központ, a világon működő három jelölőgyűrűgyártó cég közül a svédországi és a lengyelországi szállítóktól. Míg az 1970-es években mindössze

a szakmai, etikai alapelvek alapján, valamint adatszolgáltatási feladatok a gyűrűzők, bejelentők, külföldi központok, az EURING és az adatkérők számára. A Központ egyik

A füleskuvik a ritkán gyűrűzött fajok közé tartozik
Lent: A parányi énekesmadarak (mint a képen látható fitisz-fűzike) befogása, tudományos vizsgálata és meggyűrűzése körültekintő munkát igényel

© Szász Péter felvétele

6 gyűrűtípust használtak Magyarországon, jelenleg összesen 28 típust (amelyből 10 acélgűrű-típust) használunk, a legkisebb 2 mm belső átmérőjűtől („fűzike”) a legnagyobb 26 mm átmérőjűig („hattyú”). Valamennyi típuson „BUDAPEST” felirat jelzi a kibocsátás helyét, a nagyobb méretűeken pedig a nemzetközi adatbeküldő honlapcím is szerepel (www.ring.ac).

A Madárgyűrűzési Központ alapfeladata a magyarországi madárgyűrűzés kezdete óta fennmaradt és időközben folyamatosan felhalmozott madárgyűrűzési adatok egységes adatbankba gyűjtése és tárolása. E mellett a hazai madárgyűrűzési tevékenység koordinációja a jogszabályok és

legfontosabb feladata a hazai gyűrűzőkkel történő kapcsolattartás, a jelölőgyűrűk beszerzése, regisztrálása és kiadása. A Központba érkeznek be a hazai madárgyűrűzőktől és projektvezetőktől a gyűrűzési és visszafogási adatok, amelyek bekerülnek a madárgyűrűzési adatbank számítógépes adatbázisába. Itt történik a külső bejelentőktől és a külföldi társközpontoktól érkező levelek feldolgozása, archiválása.

A Madárgyűrűzési Központ 2013 decemberében 384 madárgyűrűzött tartott nyilván. A hazai gyűrűzők jelentős része önkéntesként vesz részt a madarak

vizsgálatában. Egyénileg, vagy a szervezett madárgyűrűző állomásokon, táborokban vagy különböző MME programok keretében szabadidejükben jelölik a madarakat. A gyűrűzők egy része tudományos munkát végez, egyetemek és kutatóintézetek alkalmazottai, míg egy másik, jelentősebb részük a természetvédelemben dolgozik, és munkájukhoz tartozik a fokozottan védett madárfajok költési sikerességének ellenőrzése és ennek részeként a fiókák jelölése. Bármi is indítja el munkatársainkat a madárgyűrűzés felé, nélkülük, fáradhatatlan kintartásuk nélkül nem emelkedhetett volna világhírűvé a magyar madárgyűrűzés.

1974 és 2013 között Magyarországon összesen 295 madárfaj 4,5 millió egyedét jelölték meg, ennek közel 60%-át Actio Hungarica táborokban és madárgyűrűző állomásokon. 1993-ban alkalmaztak először színes jelölést itthon, bütykös hattyúkon, azóta összesen 44 madárfaj közel 30 ezer egyedét jelölték meg a távolról is leolvasható kódos vagy színekombinációs műanyag jelölésekkel.

A madárgyűrűzési adatok mellett az elmúlt 40 évben közel 600 ezer visszafogási, közel 60 ezer színes gyűrűs megfigyelési és közel 9 ezer kézrekerülési adatot regisztrált a Madárgyűrűzési Központ. Az országos adatbankban, amely 106 év adatait tárolja, jelenleg összesen 5,5 millió adatrekord van.

Karcza Zsolt

Fülemülesítke

© Vigh Livia felvétele

Az MME Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztálya

Szakosztályok

© Babocsay Gergely felvétele

A MAGYAR MADÁRTANI és Természetvédelmi Egyesület Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztálya Haraszthy László kezdeményezésére 1993. október 19-én alakult 51 alapító taggal. Megalakulásakor a szakosztálynak Korsós Zoltán lett az elnöke, titkárok pedig Ujvári Beáta és Péchy Tamás voltak. Miután 1995-ben Korsós Zoltán múzeumi és kutatói elfoglaltságára való tekintettel lemondott, és Ujvári Beáta sem tudta vállalni a titkári teendőket, Péchy Tamás lett a szakosztály elnöke, s a titkárok Vörös Judit, Erefej Laurice, Kovács Tibor, valamint később Somlai Tibor lettek. A 2008-ban tartott tisztújító szakosztályi közgyűlés Kovács Tibort választotta elnöknek, Babocsay Gergelyt, Czére Zsoltot, Halperc Bálintot és Vörös Juditot pedig elnökségi tagnak. Czére Zsolt helyére 2011-ben Vági Balázs került az elnökségbe, míg Kovács Tibor 2013-as lemondását követően, ügyvezető elnökként jelenleg Babocsay Gergely vezeti a Szakosztályt.

A Szakosztály megalakítását az az szükségessé, hogy az MME soraiban egyre többen voltak olyanok, akik nem csak a madarak iránt érdeklődtek. Nálunk is, mint szerte a világon, egyre többen fordultak a kétéltűek és hüllők felé, egyre többen voltak kíváncsiak a békák, gótéik, gyíkok, kígyók életére, talán azért is, mert hazánkban is, mint a világ más tájain, egyre több kétéltű- és hüllőfaj került veszélybe, nem egyet a közvetlen kipusztulás fenyegetett. Az érdeklődést jól mutatta, hogy két év múlva a szakosztály tagsága már több mint 150 fő volt. A szakosztály tagjai és önkéntesei segítségével komoly erőfeszítéseket tett, hogy egyrészt pontosabb képet kaphassunk a hazai fajok elterjedéséről, állományaik nagyságáról, az őket veszélyeztető tényezőkről, illetve az aktív védelemben is sokszor vállaltunk részt.

Megalakulása után a szakosztály elsődleges feladatának tekintette egy monitoring program beindítását, amellyel a hazai kétéltű- és hüllőfajok elterjedésének és megköze-

Az MME Kétéltű- és Hüllővédelmi Szakosztályának önkéntesei élőhelykezelési akcióban
Lent: Levelibéka

lítő állomány nagyságának a tisztázása volt a célunk. Ennek elindításához a vezetőség elkészítette a szükséges adatlapokat, valamint egy ismertető füzetet, amely a fajok felismerhetőségét hivatott segíteni, valamint praktikus tanácsokat adott, hogy az egyes fajokat vagy fajcsoportokat mikor és milyen módszerrel érdemes monitorozni. A megyénként kijelölt területi koordinátorok feladata volt az adatok begyűjtése a felméréstől, illetve a kitöltött adatlapok ellenőrzése, mielőtt a központba továbbították volna.

Ezen felmérő munka folytatásának is tekinthető a 2011-ben beindított Országos Kétéltű- és Hüllőterképezés című honlapunk (herpterkep.mme.hu), amely mára több mint 400 felmérőtől mintegy 17 000 adatpontot fogadott. A beérkező adatokat a jelenlegi vezetőség tagjai ellenőrzik.

A felmérés irányítása érdekében a honlap elindítása óta évente mindig megjelölünk egy régiót, ahova célzott felmérő-túrákat szervezünk.

© Orbán Zoltán

© Tírják Gábor

Az induláskor ez a Pilis és a Visegrádi-hegység volt, majd 2011-ben Budapest és környéke, 2012–2013-ban Börzsöny, míg 2014-ben a Mátra területén kívánjuk a kételtű- és hüllőfajok elterjedésével kapcsolatos ismereteinket tovább bővíteni.

A felmérők motiválása és új felmérők bevonása érdekében 2012-től éves váltásban egy kételtű vagy hüllőfajt jelölünk az „Év fajaként”. Első évben a lábatlangyikra, majd 2013-ban a barna ásóbékára esett a választásunk, míg 2014-ben az év hüllője a mocsári teknős lett. A szakosztály ismeretterjesztő és oktatási programjait az így kiemelt faj köré építi. Cikkeket és egy ismeretű kiadványt jelentetünk meg, de talán legfontosabb eredmény az önkénteseink által tartott ismeretterjesztő előadások, amelyek segítségével évről évre több helyre jutunk el. 2013-tól egy népszerű, gyerekeknek szóló rajzpályázatot is indítottunk.

A felmérő munka mellett természetesen más programok is szerepeltek a szakosztály első munkatervében, amelyek több éven át futottak.

Tavaszi békamentések

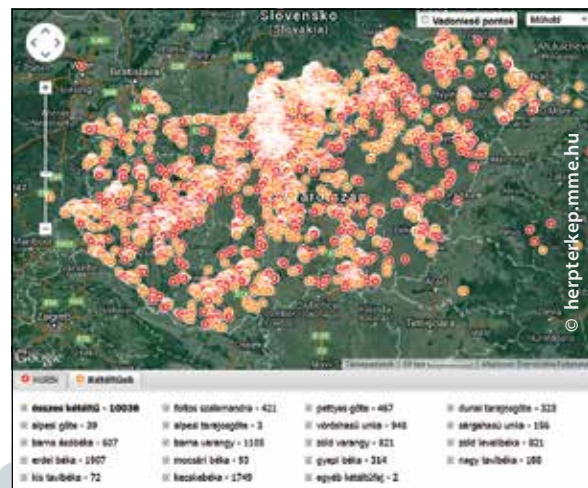
Az ország számos pontján vannak olyan térségek, ahol a békák petező helyeit nagy forgalmú műút választja el telelőhelyüktől. Ennek következtében a tavaszi és őszi hónapokban az ezeken az utakon átkelni igyekvő békák ezreit tapossák el az autók. A programban részt vevő önkéntesek néhány ilyen különösen veszélyes útszakaszon segítettek át a tereplőháló segítségével összegyűjtött állatokat a forgalmas műúton. Külö-

Babocsay Gergely és a jövő természetvédelmi látlangyik vizsgálatában

nösen jelentős mértékű békamentés folyt Baranya-megyében. Ennek szervezője Szekeres Tibor volt.

Kételtű- és hüllővédelem Szabolcs–Szatmár–Bereg megyében

A program átfogóan foglalkozott a megye kételtű- és hüllőfaunájával. Állományfelmérések, élőhelykezelések, élőhelyrekonstrukciók, telelőhelyek létesítése, tette teljessé az ott folyó munkát. A program irányítója Juhász Lajos volt.

A herpetológiai térképezési programunkhoz országsszerte egyre több lelőhelyről töltöttek fel adatokat a természetvédő kollégák

Továbbképzés

A nyári viperatáborhoz kapcsolódóan továbbképző tábort szerveztünk, ahol elsősorban a fajfelismerést gyakoroltuk a résztvevőkkel.

Alpesi göte védelme

Elsősorban a Bükkben és a Zempléni folyó program stabilizálni igyekezett az alpesi göte ott élő állományait. Ennek egyik fontos módja az időszakos vizek hosszú távú meg-

Péchy Tamás, Halpern Bálint, Babocsay Gergely

tartása, a veszélyeztetett állományok átmentése, az egyes populációk folyamatos monitorozása. A program irányítója Szitta Tamás volt.

Haragossikló-védelmi program

Kezdetekkor a program lényegében a Pécs melletti Szársomlyó haragossikló-állományát igyekezett felmérni, valamint feltárni azokat a veszélyeztető tényezőket, amelyek megszüntetése fontos eleme a gyakorlati védelemnek. Tóth Tamás végezte ezeket a felméréseket. A 2009-ben újból elindított program a Budapest és környékén található élőhelyeket célozta meg elsősorban, és az elterjedési adatok gyűjtésén kívül a megismert élőhelyek állapotának javítását célzó élőhely-rekonstrukciós beavatkozásokra is sor került. A programot Babocsay Gergely és Vági Balázs irányítják.

Mocsáriteknős-program

Ezt a programot szakosztályunk a WWF-fel közösen indította el és végezte. A program elsősorban a szemléletformálásra helyezte a hangsúlyt. Felelőse Ereifej Laurice volt.

Pannonyik-védelmi program

A pannonyik-állományok pontosabb feltérképezését célozta meg elsősorban a program. Később a Gödöllői-dombság területén megtalált egyik állomány élőhelyének bővítését célzó élőhely-rekonstrukciós beavatkozásokra is sor került. A programot jelenleg Kovács Dániel és Kovács Tibor irányítják.

Rákosi vipera-védelmi program

A rákosi vipera kiskunsági állományainak pontosabb feltérképezését célzó táborok szervezésével kezdődött a program, Péchy Tamás irányításával. Később külön Rákosi vipera-védelmi Munkacsoport alakult, amely jelentős eredményeket ért el a végveszélybe került faj megőrzése terén. Ezekről az eredményekről részletesebben szólnak a 27. oldalon.

„Madarász sulikezdés”

Környezeti nevelés

© Bajor Zoltán felvétele

HÉT ÉVVEL AZ MME megalakulása után, a helyi csoportunk nyári szünet utáni első összejövetelén Haraszthy László odalépett hozzám és nekem szegezte a kérdést:

Vállalnál szakkörvezetést madárbarát gyerekeknek? – majd meg sem várva a választ, hozzátette: – Ha igen, keresd meg Tompai Katit a Keleti Károly utcában!

Tulajdonképpen nem lepett meg nagyon a kérdés, hiszen akkor már köztudott volt, hogy Büki József barátommal szívesen vittünk magunkkal a madarászatainkra gyerekeket is, akiknek talán ez volt az egyetlen lehetőségük arra, hogy kijussanak a terepre. Hétfévenként madarat gyűrtünk, és távolabbi „jó helyekre” is elutaztunk.

Másnap aztán megkerestem Tompai Katit, aki frissen végzett pedagógusként telve volt lelkesedéssel, madár- és gyermekszeretettel.

Voltunk vagy hatan: Jánossy Laci, Solt Anna, Géring Ica, Tompa Feri, Farkas Erzi, Tompai Kati és én...

Kati volt az ötletgazda, és elmondta, mire gondolt: egy olyan szakkört kellene szervezni általános iskolás gyermekeknek, amely nemcsak a madártani ismereteiket bővíti, hanem a természetközpontú gondolkodásukat is kialakítja. Már helyet is talált a foglalkozásoknak, a közeli Marczibányi téren, a Rózsa Ferenc Úttörőházban.

A hatékony környezeti nevelést gyermekkorban kell elkezdeni

Büki József és Zsoldos Árpád madárgyűrzés közben (1975 táján)

© MME Archivum

Az úttörőház vezetői örömmel fogadták az ötletet. Egyetlen kikötésük volt csupán: úttörőcsapatként kell működnünk... Ez a hír kissé meglepett minket, de nem volt mit tenni. Ráadásul nevet is kellett választanunk, ami nem volt egyszerű, mert egyikünk sem akart valami akkor jól csengő nevű kommunista mártírt választani, viszont a választott nevet el kellett fogadtatni a mindenható pártvezetéssel. Hosszas gondolkodás végén aztán megszületett az eredmény, és Xantus János úttörőcsapat lettünk.

1981 szeptemberét írtuk – ekkor kezdődött a Madarász suli. Közben Büki Józsi is csatlakozott a csapathoz, így nyolc csoporttal kezdtük el a foglalkozásokat. A gyerekeket a közeli iskolákból toboroztuk, elsősorban a felső tagozatos korosztályra koncentrálni, de az egyesületbe újonnan belépő gyerekeknek is felajánlottuk a lehetőséget. A nagy érdeklődés mindenkit meglepett. Tán az akkori gyerekek kisebb leterheltsége, vagy a mai korra jellemző információlaviná

hiánya lehet az oka, de már az első évben teljes létszámmal, vagyis 12-14 fővel indultak a csoportok.

Volt egy közösen kialakított tematika, amelyhez minden csoportvezetőnek tartania kellett magát, de ezen túl nagy szerepet kapott a csoportvezetők egyéni érdeklődése is.

Az elméleti foglalkozásokat kéthetente tartottuk, a közbeeső hétvégén terepfoglalkozásokat szerveztünk, így minden csoportvezető hetente találkozott tanítványaival.

Az elméleti foglalkozásokon színezőlapokat használtunk. Ezek tulajdonképpen kontúrrajzok voltak, amelyeket jól rajzoló egyesületi tagok határozókönyvek madárábráit pauszra átrajzolva készítették a madarász sulis részére. Minden foglalkozáson 2-3 madárfajjal ismer-

Zsoldos Árpád az érdeklődő óvodások körében

szervezett a saját csoportjának.

Ahogy teltek az évek, a csoportvezetők közül sokakat másfelé vitt sorsuk, de a résztvevő gyerekek száma mégsem csökkent, mert aki maradt, több csoportot vállalt. 1990

Az egyesület keretein belül pályáztunk, ahol csak lehetett, és ezek a pályázatok néha sikeresek is voltak. Sikertől vásároltunk egy használt mikrobuzst, amelyet az egyesület üzemeltetett.

Engem felvettek fő állású dolgozónak a Szivárvány Gyermekházba, ahol a madarász sulis szervezése lett a feladatom. Most, hogy nem csak a szabadidőmet fordíthattam a környezeti nevelésre, elfogadtam más intézmények felkérését is a Madarász sulis csoportok megszervezésére.

1992-ben már három további helyszínen működött a szakkör; a Csepeli Gyermekházban, a Budafokegyházi Művelődési Központban és Törökbálinton, a Munkácsy Mihály Művelődési Házban.

Ebben az esztendőben nyílt lehe-

Sarlós Dávid gyűrűzőbemutatót tart

kedtek a diákok, ezek munkalapjait színezték a gyerekek, miközben a csoportvezető további információkat, érdekességeket mesélt a tárgyalt fajokról. Azok a csoportvezetők voltak sikeresek, akik saját élményeiket, tapasztalataikat tudták továbbadni.

A hétfői terepfoglalkozások alkalmával a jó madarászhelyeket kerestük fel, közben persze nemcsak madarakkal ismertettük meg a gyerekeket.

A nyári szünetben sem szakadt meg a kapcsolatunk a tanítványaikkal. Csoportonként táborozni vittük őket. Eleinte valamelyik gyűrűzőtáborban töltöttük el egy-egy hetet, de volt, aki önálló tábor

szepemberében azonban már egyedül kezdtem a Madarász sulis tanévét – öt csoporttal.

Akkor már más szelek fújtak a zászlót. Az úttörőház megszűnt, Szivárvány gyermekházként működött tovább. A vezetőség is más lett, de a Madarász sulis maradt. És maradt a Xantus János név is, ám nem mint úttörőcsapat. Csatlakoztunk az akkoriban alakuló oktatóközponti hálózathoz, és Xantus János Természetvédelmi Oktatóközpont néven dolgoztunk tovább.

Az MME és a Madarász sulinak otthont adó kulturális intézmény példás kapcsolata is folytatódott.

A madarász kítűzők hatalmas sikereket hoztak a kicsik és nagyok között egyaránt

tőség egy régi dédelgetett álom megvalósítására, a Madarász sulis program beindítására is.

Kidolgoztam egy nyolc foglalkozásból álló programot, amelyet akkreditált képzés keretében, óvónőkön „próbáltam” ki. A próba oly sikeresnek bizonyult, hogy azonnal 9 óvodában kezdődtek el a Madarász sulis

foglalkozások. Eredetileg úgy terveztem, hogy ezeket a foglalkozásokat majd a kellőképpen képzett óvónők fogják tartani a saját csoportjuknak, ám a sors (és az óvónők szándéka) mást rendelt. Így én mentem el az óvodákba, és tartottam meg a foglalkozásokat. Így megy ez azóta is.

1993-ban – némi előrelátással – kezdeményeztük a Szivárvány Gyermekház és a Marczibányi Téri Művelődési Ház fúzióját. Ez a két intézmény ugyanis egy épületben működött, egy rács választott el minket a művelődési háztól. A döntés jónak bizonyult, amellett hogy elkerülhetetlen volt. Akkor ugyanis

Schmidt Emese természetismereti foglalkozást tart, macskabagolybemutatóval egybekötve

már csak hárman dolgoztunk a gyermekházban, így félt volt, hogy egyszerűen megszűntetnek bennünket. A művelődési ház fenntartói is örültek a fúzióknak, hiszen bővíthették programjaik körét. Addig ugyanis egyetlen természetismereti szakkörük sem volt. A rácsot tehát lebontották, és a Madarász sulis ettől kezdve a Marczibányi Téri Művelődési Ház keretein belül működött tovább.

Ebben az időben már nem kellett toborzással foglalkoznunk, a szakkör híre volt már akkora, hogy jöttek a gyerekek csalogatás nélkül is. Régen feladtuk már azt az elvárást, hogy csak felső tagozatos gyerekekkel foglalkozunk. A Madarász sulisból kinőtt gyerekek szülei ugyanis elvárták a folytatást, így aztán jöttek a 7-8 éves gyerekek is a madarász suliba.

Emiatt persze változtatnom kellett a módszereken is. Ettől kezdve két csoporttal foglalkoztam párhuzamosan. Egy kezdővel, ahová az új gyerekek jártak, akik aztán a következő tanévben átkerültek a haladók közé. Korhatár nem volt, addig járt a gyerekek a szakkörbe, amíg ki nem nőtt belőle. Legtöbbször a középiskolások éveikben is jártak a madarász suliba, de sokan még egyetemista korukban is bejártak a foglalkozásokra.

Ennek a ragaszkodásnak biztosan több oka is van, de a nyári táborok népszerűsége talán az egyik fő ok. Ezeket a táborokat a kezdetek óta minden évben megtartjuk, általában külön egy hetet a kezdőknek, egyet

A bütykös hatyúk megfigyelése a kicsiket különösen érdeklő madarász-program

pedig a haladóknak. Idén volt a 32. nyári táborunk...

Ez az esztendő ugyanakkor egy korszak végét is jelenti. A Marczibányi téren 2013 januárjában megtartottuk a Madarász sulis utolsó foglalkozását.

Amikor 1981-ben a Keleti Károly utcában a Madarász sulis céljait megfogalmaztuk, nem volt szándékunk okvetlenül biológusokat, ornitológusokat vagy hivatásos természetvédőket nevelni. Azt ismertük fel csupán, hogy az emberek természetvédelmi szemléletét már gyermekkorban, lehetőleg minél korábban ki kell alakítani.

A környezeti nevelés, amelynek fő célja a természetközvetű gondolkodásmód kialakítása, a környezetvédelemnek ugyanolyan fontos része, mint az élőhelyvédelem, vagy a fajok védelme. Az a tény, hogy napjainkban minden hazai nemzeti parkban dolgozik legalább egy olyan szakember, aki gyermekkorában a Madarász suliban kezdett ismerkedni a természet csodáival, hogy az MME programvezetői közül is többen madarász sulisokként kezdtek és több egykori tanítványunk is hivatásos természetvédőként, kutatóként, vagy kutató állatorvosként tevékenykedik, persze külön örömmel – és bevallom, büszkeséggel – tölt el.

De leginkább annak örülök, hogy a folyamat nem szakad meg. Több olyan egykori tanítványom van, aki ma már maga is környezeti neveléssel, saját Madarász sulis és Madarász sulis ovi programok szervezésével, vezetésével foglalkozik.

Sok sikert kívánok nekik!

Zsoldos Árpád

Madárbarát kertek Magyarországon

Madárbarát
kert

© Orbán Zoltán felvételei

A Madárbarát kert program országos népszerűségnek örvend

AMIKOR A MAGYAR madárvédelem múltjában próbálunk elmélyedni, hamar rábukunk a korabeli publikációkra, amelyek a gyakorlati madárvédelem fontosságát helyezik előtérbe. Újságcikkek és könyvek születtek arról, hogy miként kell madárodút készíteni, részletezve azt is, hogy milyen madárnak milyen fajta odú az ideális, és sokat írtak arról is, hogy miért fontos a téli etetés, a kerti madárvédelem.

Nyilvánvalóan már volt egy kialakult lakossági háttere is ennek a tevékenységnek, és talán ezért is, de minden bizonnyal a madarász elődök szellemisége és teljesítménye miatt is, a téma népszerű lett.

Gondoljunk csak arra, hogy Herman Ottó, Chernel István és társaik már a 19. század végén ill. a 20. század

előjén is mennyit tettek a madárvédelem népszerűsítéséért. Magyarországon már 1902-ben megszerverték a később oly híressé vált Madarak és Fák Napját.

A Magyar Madártani Egyesület 1974-es megalakulásában, majd későbbi megerősödésében ez a korábbi időkre visszavezethető örökség erősen közrejátszott. Az egyesületen belül, érdeklődési körüknek megfelelően a tagok szakosztályokat hoztak létre, programokat szerveztek és bonyolítottak le. Az évek múlásával egyre több, képzett, elkötelezett, tapasztalt programvezető és tag vett részt a munkában, azonban a madarakat szerető tagság nagy része egy kicsit magára maradt.

Érezte mindenki a szükségességét,

hogy a tagokkal foglalkozni kell, de nehéz volt átcsoportosítani az erőket. Szükségszerűen felmerült és az elnökség is megvitatta a stratégiai kérdést: nagy társadalmi bázisú, sok taggal rendelkező egyesület vagy szűk, szakmai csoport legyen az MME?

A tagségépítés mellett döntöttünk és erre volt válasz a Madártávlat, valamint a társadalmi kapcsolatok csoport létrehozása a titkárságon. Ezzel persze még nem elégedtünk meg, a tagok szélesebb rétegének kellett programot biztosítani.

A madárbarát kert program ötlete egy francia madárvédelmi szórólaphoz kapcsolódik. Emlékeim szerint ott láttam néhány ajánlást, amely a kertes házban lakóknak szólt, tömören összefoglalták, hogy mik a teendői annak, aki szeretne madarakat csábítani a kertjébe. Egy piktogram is szerepelt ezen a szórólapon, ami majdnem úgy nézett ki, mint egy tábla – és ez volt

Balkáni fakopáncs a mesterséges fészekodúnál
Balra: Madárbarát panel
Középen: Csontollúak
Lent: Madárbarát kerti tanösvény az MME Központja mellett, a Jókai-kertben

© Orbán Zoltán felvételei

az ötletadó. Villámsebességgel felváltottuk a program alapját: mi lenne, ha táblát kapnának azok, akiknek madárbarát kertjük van? Tudtuk, hogy ehhez ki kell dolgoznunk egy minősítési rendszert, regisztrálnunk kell a tagokat. Az akkori társadalmi kapcsolatok csoport, az MME igazgatója, Fidlóczky József aktív közreműködésével végül is összeállította a Madárbarát kert programot. Volt egy kis vita arról, hogy legyen-e regisztrációs díj, de a várható munka nagyságát és költségeit tekintve úgy döntöttünk, hogy igen, legyen.

Nyilvánvalóan egy program bevezetése nem egyszerű, gondolni kell annak

© Juhász Lajos felvétele

reklámozására is. Na, erre (sem) volt pénzünk, ezért próbáltunk partnereket keresni (újságok, kertészetek). Ekkor határoztuk el, hogy felkérünk ismert személyeket védnököknek, akik az arcukat adják a programhoz, és az érdeklődők figyelmébe ajánlják a szervezett madárvédelem e formáját. Schmidt Egon – mint ismert, sikeres könyvszerző és rádióban is szereplő madarász – egyértelmű választás volt, és örömmel fogadta javaslatunkat. Felkértük Bálint Györgyöt is, a jól ismert Bálint Gazdát, hogy legyen kertészeti szakemberként a védnökök között. Vándor Barbarával – aki egyébként sokat dolgozott ezen a programon – felkerestük Bálint Gazdát az otthonában, megnéztük a gyümölcsfáit, majd felváltottuk neki a programot, amit jó ötletnek

tartott, és támogatásáról biztosított minket.

A program egyik fontos eleme volt már a kezdetektől, hogy a madárbarát kertek egy önminősítő rendszer után táblát kapjanak. Nem titkolt volt itt a párhuzam a „Tiszta udvar, rendes ház” mozgalommal, úgy véltük, az emberek szeretnek büszkélkedni a kertjükkel.

A program logóját megpályáztattuk, a titkárág dolgozóinak szervezete alapján így nyert az ökörszem (amit egyébként ritkán látni kertekben).

Legyártottunk 500 db táblát, elkészítettük a szórólapokat, kiadtuk a sajtóhírt és a programot meghirdettük a tagság körében. Kezdetekben még nyomtatott hírllevelet is készítettünk a regisztrált tagok részére.

Nagyon hamar jelentkeztek különféle intézmények is, még templomkert és börtönudvar kezelője is érdeklődött a programról. A sajtó szívesen foglalkozott a témával, és sok pozitív visszajelzést kaptunk. Valahogy így indult a Madárbarát kert program, ami aztán egyre bővült, alkalmazkodott az igényekhez.

Hosszú évek óta a Madártávlat magazinban rendszeres rovat foglalkozik a madárbarát kertekben felmerülő kérdések megválaszolásával. 2012-ben, a program 10. évében már 5000 regisztrált madárbarát kertet számlálhattunk. A magánszemélyek által gondozott kertek mellett ilyen minősítést nyert immár mintegy 700 óvoda, 250 iskola, és napjainkban már 50 munkahely is büszkén viseli a madárbarát címet!

Drexler Szilárd

© Vándor Barbara felvétele

Legyen 1% a madaraké!

MAGYAR MADÁRTANI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET

Adószámunk: 19001243-2-43

Köszönjük!

mme.hu

